

บทที่ 3

นโยบายการศึกษาของรัฐที่มีต่อสังคมท้องถิ่นภาคใต้

นโยบายการศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาในรอบทศวรรษที่ผ่านมา มีนโยบายที่มีการใช้จัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545

3.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายว่าด้วยการศึกษาของชาติฉบับแรกของประเทศไทย เป็นกฎหมายแม่บท ออกตามมาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา กำหนดให้มีกฎหมายการศึกษาและแนวทางการจัดการศึกษาซึ่งเป็นการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความหมายลึกซึ้งกว้างไกล หากเป็นการเปลี่ยนแปลงตามปกติวิสัยเราก็ไม่เรียกว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นว่าการปฏิรูป และในแนวทางกลับกัน หากการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปด้วยความรุนแรง ก็เรียกว่าการปฏิบัติ การปฏิรูปเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างขนานใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ แต่เปลี่ยนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทำให้ไม่เกิดความรุนแรง หรือกระทบในทางเสียหายน้อยที่สุดเป็นวิถีทางของอารยชนเหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตย ที่ยึดหลักการเปลี่ยนแปลงโดยปราศจากการใช้พลังกำลัง และความรุนแรง

1. การปฏิรูประบบการเรียนรู้ การสอนและการประเมินผลที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาการศึกษา

ยุทธศาสตร์นี้เป็นยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปทั้งหมด เพราะหากเปลี่ยนแปลง ณ จุดนี้ได้ จะมีผลต่อการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและสามารถแก้ไขปัญหาความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจตลอดจนเตรียมคนเพื่อการศึกษาต่อตลอดชีวิตได้ด้วย และในการปฏิรูปในข้อนี้โดยสรุปจะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการเรียนรู้การสอนทำให้เกิดยุทธศาสตร์อื่น ๆ ตามมาได้แก่

ก. การปฏิรูปการฝึกหัดครูและการพัฒนาครู

ข. การปรับระบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานมากขึ้น

ค. การปรับระบบการประเมินผลให้มีทั้งระบบการประเมินภายในแบบ “Formative Evaluation” เพื่อตรวจสอบและพัฒนาผู้เรียน และการประเมินภายนอกเพื่อดูผลสรุปรวม เรียกว่า Summative Evaluation การประเมินสรุปรวบยอด

2. การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา

การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญอีกประการหนึ่ง การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาในแนวคิดนี้มีจุดมุ่งหมาย 5 ประการ คือ

1. มุ่งหมายจะทำให้เกิดเอกภาพด้านนโยบายทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา ตลอดจนความสอดคล้องในการดำเนินนโยบายระหว่างระดับการศึกษา

2. มุ่งหมายให้เกิดการแบ่งภารกิจให้ชัดเจนระหว่างส่วนกลางที่ควรทำหน้าที่หลักด้านกำหนดนโยบาย คุณภาพ มาตรฐาน การจัดสรรทรัพยากร การติดตามประเมินผล การกำกับ และส่วนของจังหวัดและสถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้ทำหน้าที่บริหารและจัดการ

3. มุ่งหมายให้เกิดการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ให้ชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบขึ้นตามลำดับความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น

4. มุ่งหมายให้เกิดประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ

5. มุ่งหมายให้เกิดผลดีต่อการกระจายโอกาสทางการศึกษา

หากดำเนินการได้สำเร็จในข้อนี้ ก็น่าจะมีผลต่อการแก้ไขปัญหาลำดับข้อที่ 2 เรื่องการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และข้อ 3 เรื่องความเสมอภาคของโอกาสและการกระจายโอกาส

โดยสรุป การปฏิรูประบบการบริหาร หมายความว่า ควรจะมีกระทรวงเดียวทำหน้าที่เพื่อวางแผนนโยบายและจัดสรรงบประมาณการศึกษาทั้งหมด และกระจายอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานให้จังหวัดดำเนินงานเป็นตัวแทนกระทรวงในจังหวัด ควบคุมดูแลสถานศึกษาและบุคลากรให้สถานศึกษาระดับการศึกษาพื้นฐานมีความเป็นอิสระมากขึ้น ส่วนสถาบันอุดมศึกษานั้นให้มีความเป็นนิติบุคคลทั้งหมด และอาจจะออกจากระบบราชการได้ มีวิธีการจัดสรรงบประมาณแบบอุดหนุนทั่วไปที่เรียกกันว่า “Block grant” ให้แก่มหาวิทยาลัย

องค์กรปกครองท้องถิ่นควรจะมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในจังหวัด และหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดพร้อม ก็อาจจะรับผิดชอบการจัดการศึกษาในเขตการปกครองของตนก็ได้

มาตรการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางดังกล่าวนี้ สมควรที่จะกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาได้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ช่วง พ.ศ.2542- 2545

3. การปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่

การปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของยุคสมัยใหม่ หมายความว่า จะต้องเตรียมคนให้สามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต และในการเตรียมตรงนี้จะต้องจัดการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี ให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ตามรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิของประชาชนทุกคนที่จะได้รับการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี โดยรัฐไม่เก็บค่าใช้จ่าย การวางพื้นฐาน 12 ปีนี้ หากจะให้มีผลต่อความสามารถของประชาชนในการศึกษาตลอดชีวิตก็ควรกำหนดให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นระดับที่เชื่อมโยงกับอุดมศึกษา หากประชาชนทุกคนที่จบที่ระดับนี้ ก็หมายความว่าประชาชนมีความพร้อมทางด้านวิชาการที่จะไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

นอกจากนี้แล้ว ในระดับหลังการศึกษาพื้นฐานควรมีการปรับระบบอุดมศึกษาให้มีความยืดหยุ่น มีความหลากหลาย สร้างเส้นทางศึกษาต่อไว้หลาย ๆ เส้นทาง แต่ให้มีความเชื่อมโยงกันมากที่สุด การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเพื่อเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยก็เป็นวิธีการหนึ่ง

ประการสุดท้าย ในระบบการศึกษาใหม่นี้บทบาทของการศึกษานอกระบบจะมีมากขึ้น ฉะนั้นต้องมีมาตรการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และในการนี้ควรระดมสรรพกำลังจากทุก ๆ ฝ่ายในสังคมให้เข้ามาช่วยจัดการศึกษาคู่ตามหลักของคำประกาศจอมเทียนว่า “ทุกคนเพื่อการศึกษา” (All for Education)

โดยสรุป หลักการและนโยบาย ตลอดจนมาตรการเพื่อให้เกิดการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี และการส่งเสริมการศึกษาดูตลอดชีวิต จึงเป็นหลักการสำคัญที่จะต้องกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งของการส่งเสริมการศึกษาเพิ่ม โอกาสการเรียนรู้ของคนท้องถิ่นที่ยังต้องการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีพและสอดคล้องกับความเป็นจริง

4. บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา

ความสำคัญของบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษามีหลายประการ แต่ที่สำคัญและอยู่ในแนวคิดของนักการศึกษาก็คือ การศึกษาในระดับอาชีว ทั้งอาชีวศึกษาและอาชีวขั้นสูง หากให้เอกชนมีบทบาทในการจัด โดยเฉลี่ยค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เรียนเข้ารับการศึกษาในสัดส่วนที่เหมาะสม จะทำให้เกิดความสมดุลและความสอดคล้องระหว่างตลาดแรงงาน (ภาคเศรษฐกิจ) ซึ่งเป็นอุปสรรคกับจำนวนผู้ศึกษาและจบการศึกษาซึ่งเป็นอุปทาน

ยุทธศาสตร์ของการให้เอกชนเข้ามาจัดในระดับอุดมศึกษานี้ จะทำให้การกระจายโอกาสระดับการศึกษาพื้นฐานเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น ฉะนั้นข้อเสนอให้มีการจัดการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี โดยรัฐจัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และควรส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษามากขึ้นในระดับหลังการศึกษาพื้นฐาน จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันในทางผกผัน ยิ่งเอกชนจัดระดับวิทยาลัยและ

มหาวิทยาลัยมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำให้รัฐบาลมีโอกาสนำงบประมาณที่ประหยัดได้มาใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

พระราชบัญญัติการศึกษาจึงควรกล่าวถึงการส่งเสริมบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาไว้ด้วย

1. การปฏิรูประบบการเรียนการสอน-การประเมินผล
2. การปฏิรูปการฝึกอบรม และระบบการพัฒนาคู การใช้ครู
3. การปฏิรูประบบการบริหารจัดการที่คมีธรรมาภิบาล

3.1 ปรับระบบบริหารงานส่วนกลางให้ทำหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบาย จัดสรรงบประมาณ กำหนดหลักสูตร มาตรฐาน การประเมินผล และการกำกับ

3.2 กระจายอำนาจการบริหารจัดการให้ระดับจังหวัดมากขึ้น โดยให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

3.3 ปรับระบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระ รับผิดชอบต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น

4. ปรับระบบการศึกษา โดยจัดให้มี

- 4.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี จากประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 6
- 4.2 การอุดมศึกษาที่หลากหลาย และเชื่อมโยงกัน
- 4.3 ระบบการศึกษาตลอดชีวิต

5. ยุทธศาสตร์ของการระดมสรรพกำลังจากทุก ๆ ส่วนของสังคม รวมทั้งเอกชนให้เข้ามาจัดการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาจึงควรจะให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ 5 ประการดังกล่าวนี้

ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ประชาชนในพื้นที่ชายแดนภาคได้รวมทั้งประชาชนไทยทุกท้องถิ่นจะได้ประโยชน์ตามที่วิชัย ตันศิริ (วิชัย ตันศิริ, 2542, หน้า 36-44) ระบุไว้มีดังนี้

1. สิทธิของประชาชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ถูกร่างขึ้นผ่านสภาผู้แทนราษฎรจนประกาศออกใช้นั้นให้อะไรกับประชาชนชาวไทยบ้างเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบ และแม้ว่านักการศึกษาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะให้คำตอบอย่างมากมาย อย่างไรก็ตามคงไม่สามารถตอบได้ครอบคลุมทุกประเด็นข้อสงสัย

แต่คำตอบหนึ่งที่ทุกคนรับรู้และเข้าใจ คือ สิทธิและโอกาสของคนไทย ต่อการมีส่วนร่วมในการรับการศึกษาพื้นฐาน ซึ่งไม่เคยมีกฎหมายการศึกษาฉบับใดในอดีต ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนไปมีโอกาสนั้น

การปฏิรูปการศึกษาที่กำลังจะเกิดขึ้นหลังการผ่านกฎหมายที่มีชื่อว่าพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติของรัฐบาลไทย ว่าช่วงหนึ่งของเวลา การศึกษาของไทยได้เดินมาถึงจุด เปลี่ยนแปลงสำคัญซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของพลเมืองไทย ในอนาคตในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะ เป็นยุคสมัยกลางของการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง

1.1 หลักยึดของนโยบายการปฏิรูปการศึกษา

ประการแรก คือ การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคน การเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของตนเอง ตลอดจนพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

ประการต่อมา คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แทนที่จะ ใช้โรงเรียนหรือครูเป็นศูนย์กลางอย่างที่เคยเกิดมาในอดีต

และประการสุดท้าย คือ การปฏิรูปโครงสร้าง และการบริหารจัดการศึกษาโดยยึดหลัก เอกภาพด้านนโยบาย แต่มีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของ ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ และมีบทบัญญัติการปรับปรุง การบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งของ รัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่นและเอกชน

เมื่อกระบวนการต่างได้เริ่มเคลื่อนไหว สิ่งที่ประชาชนจะได้รับตามมาก็คือ การรับ การศึกษาที่ส่งเสริมให้ประชาชนคนไทยทุกคนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ เต็มตามศักยภาพ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคได้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

1.2 การแข่งขันกับต่างประเทศจะเป็นอย่างไร

ต้องยอมรับกันอย่างหนึ่งว่าในปัจจุบันศักยภาพของพลเมืองไทยเมื่อเทียบกับเพื่อนบ้าน ยังไม่สูงนัก และคุณภาพของประชาชนที่ได้รับการศึกษายังต่ำกว่าหลายประเทศ แต่พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ได้สร้างโอกาสให้คนไทยได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี รวมทั้งจะปรับปรุงคุณภาพ ทางการศึกษาให้สูงขึ้น โดยการนำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตลอดจนสื่อสารมวลชนเข้ามาใช้ใน กระบวนการจัดการศึกษา ฉะนั้น ในอนาคตศักยภาพของพลเมืองของเราน่าจะสูงขึ้น พร้อมจะ แข่งขันกับเพื่อนบ้านได้

1.3 ผลกระทบ

ซึ่งแน่นอนว่าต้องมีการปรับปรุงตัวนโยบายลักษณะที่เป็นบทกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบคำสั่งที่เป็นอุปสรรคในการบริหารและจัดการศึกษาของชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติฉบับนี้อย่างเร่งด่วน เพื่อประโยชน์ของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาอย่างเต็มที่ และเมื่อโอกาสเปิดให้เช่นนี้บุคลากรทางการศึกษาย่อมได้รับการพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนให้มีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ หมายความว่าประเทศไทยจะมีการบริหารจัดการเรื่องทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทุกคนในครอบครัวจะมีบทบาทใหม่เพิ่มขึ้น บทบาทใหม่ของพ่อแม่ประการสำคัญ คือ การมีสิทธิในการจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เองในลักษณะศูนย์การเรียนรู้ ในกรณีศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้รับสิทธิประโยชน์ในด้านความรู้ เงินอุดหนุนและการลดหย่อนภาษี นอกจากนี้สิทธิดังกล่าว ยังได้รับหน้าที่ตามมา คือ การมีหน้าที่จัดให้บุคคลในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี

ในส่วนของชุมชน ผู้ปกครองจะมีบทบาทร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ สามารถสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น รวมทั้งหน้าที่ด้านภาษีเพื่อระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น กระทำได้โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเข้าร่วมเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและประเมินผล

สำหรับผู้เรียน ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ค่อนข้างให้ความสำคัญมาก จะมีโอกาสศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี สามารถเลือกวิธีการศึกษาได้ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย การศึกษาระบบนี้ทำให้ผู้เรียนมีสิทธิในการเรียนและโอนผลการเรียนได้ การศึกษาสำหรับผู้เรียนจะมาจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ การประเมินผลการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบโอกาสทางการศึกษาต่อจะเป็นธรรมยิ่งขึ้น โดยนำผลการเรียนมาประกอบการพิจารณา นอกจากนี้ผู้เรียนที่มีร่างกายปกติแล้ว ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส จะมีสิทธิและโอกาสเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ส่วนผู้ที่มีความสามารถพิเศษจะมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามรูปแบบที่เหมาะสม

ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงปัญหาต่าง ๆ ในอดีต เช่น งบประมาณ ค่าตอบแทน สวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น ๆ รางวัลเชิดชูเกียรติผลงานดีเด่น ที่เคยเป็นปัญหาจะได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว และมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์การพิจารณาอย่างเป็นธรรม มีองค์กรวิชาชีพครู ช่วยดูแลกำกับพัฒนาคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพ ผู้สอนสามารถทำการวิจัย มีส่วนร่วมจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอีกด้วย

2. มิติใหม่ของการปฏิรูปการศึกษาที่จะเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติฉบับใหม่มีผลต่อการศึกษาในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

การปฏิรูปการศึกษาที่ตามมาหลังจากพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับนี้มีผลบังคับใช้แล้วสาระสำคัญจากร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับนี้ได้บ่งบอกถึงเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาไทยที่จะเกิดขึ้น ซึ่งอาจสรุปได้ว่ามีอย่างน้อย 7 ประการสำคัญ

ประการแรก รัฐจะต้องขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนอย่างน้อย 12 ปี โดยรัฐไม่เก็บค่าใช้จ่าย พุดโดยสรุปก็คือ หากกำหนดว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นปีแรกของการศึกษาภาคบังคับ เยาวชนของเราต้องศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และยังมีสิทธิ์จะเรียนต่อไปถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ถือว่าเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่บังคับ

ประชาชนจะได้ประโยชน์โดยตรงในเรื่องนี้ เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองสามารถส่งลูกหลานเข้าเรียนได้จนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงสายอาชีพศึกษาคด้วย โดยไม่ต้องจ่ายค่าเล่าเรียน

ประการที่สอง รัฐบาลจะจัดระบบประกันคุณภาพมาตรฐานสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน เยาวชนของเราไม่ว่าจะเข้าเรียนที่ไหนคุณภาพของการเรียนการสอนจะไม่แตกต่างกันมากนัก โดยวิธีประกันคุณภาพซึ่งเป็นเรื่องของรายละเอียดอาจจะใช้เวลาจัดระบบอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป

ประการที่สาม ได้มีการรวมกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย ตลอดจนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เข้าไว้เป็นกระทรวงเดียวกัน เรียกว่ากระทรวงศึกษาธิการ และวัฒนธรรม

ประโยชน์จะเกิดจากการรวมพลังของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งขณะนี้ต่างคนต่างจัด แต่ในอนาคตคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานอุดมศึกษา ซึ่งสังกัดกระทรวงใหม่จะดูแลทั้งสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยพลศึกษา และมหาวิทยาลัยทั้งหมด ซึ่งจะมีโอกาสวางแผนการขยายการรับนักเรียนระดับอุดมศึกษาอย่างมีระบบเพื่อรองรับจำนวนนักเรียนหลายแสนคนที่จบมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประการที่สี่ จะมีการจัดระบบการบริหารจัดการแบบใหม่ โดยกำหนดให้กระทรวงทำหน้าที่หลักด้านการกำหนดนโยบาย กำหนดมาตรฐานการศึกษา แต่กระจายอำนาจหน้าที่บริหารสถานศึกษาไปให้สถานศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนสถาบันอุดมศึกษาจะเป็นนิติบุคคลสามารถจัดระบบการบริหาร การจัดการภายในของตนเองภายใต้การกำกับของสภาแต่ละสถาบัน

ในการปรับระบบบริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานนั้น จะต้องทำควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู ระบบจัดสรรงบประมาณใหม่ และระบบประกันคุณภาพ จึงจะบรรลุผลสำเร็จ

ประการที่ห้า ในระยะยาว ผลของการปฏิรูปโครงสร้างตามข้อ 5 และข้อ 4 จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน จะทำให้คุณภาพของเยาวชนไทยในอนาคตมีความเป็นเลิศไม่แพ้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก คุณภาพที่ดีของประชากรนี้ก็จะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในที่สุด

ประการที่หก เกิดระบบใหม่ที่จะเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน เอกชน สถาบันทางสังคม สถาบันทางศาสนา ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยรัฐจะจัดระบบแรงจูงใจให้เหมาะสม และยังเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับผิดชอบงานการศึกษามากขึ้นตามลำดับ

ประการสุดท้าย ปรับระบบการศึกษาให้เห็นคุณค่าของการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะทำให้การศึกษาผู้ใหญ่ขยายตัวมากยิ่งขึ้น ประกอบกับนโยบายด้านการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาจะทำให้ระบบการศึกษาตลอดชีวิตเป็นความจริงมากยิ่งขึ้น ตลอดจนส่งผลให้เกิดสังคมการเรียนรู้

การปรับให้เกิดระบบสังคมเรียนรู้ สังคมสารสนเทศได้ จะเป็นกุญแจดอกสำคัญในการปรับวัฒนธรรมทางความคิด วัฒนธรรมในการทำงานของสังคมไทยให้สอดคล้องกับจุดหมายของการพัฒนาการเมือง และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

จึงกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับนี้เป็นการปฏิวัติระบบการศึกษาไทยโดยสิ้นเชิงมีผลต่อการพัฒนาการศึกษาพื้นที่ชายแดนภาคใต้ปัจจุบัน(พนม พงษ์ไพบูลย์, 2546, หน้า 125-130)

เนื้อหาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542ลงวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2542
บางตอนมีความว่า

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“การศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

“การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียนศูนย์การเรียนรู้วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

“สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“มาตรฐานการศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้หลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประเมินคุณภาพของการศึกษา

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

“การประกันคุณภาพภายนอก” หมายความว่า การประเมินและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

“ผู้สอน” หมายความว่า ครูและคณาจารย์ในสถานศึกษาต่าง ๆ

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

“คณาจารย์” หมายความว่า บุคลากรซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและการวิจัยในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาของรัฐและเอกชน

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบ การบริหารสถานศึกษา แต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน

“บุคลากรทางการศึกษา” หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ

“กระทรวง” หมายความว่า กระทรวงศึกษาธิการ

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษาธิการ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

หมวด ๑ บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการความว่า

“ **มาตรา 6** การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งผลปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น”

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาความว่า

“ **มาตรา 10** การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดให้กฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตร 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้ได้รับการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ดังต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการใช้ การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

(2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ใน ความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามกฎหมายกำหนด

(3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุน หรือจัดการขั้นพื้นฐานมีสิทธิ ประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความ ดูแลรับผิดชอบ

(2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กฎหมายกำหนด

(3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายศึกษาที่กฎหมายกำหนด”

หมวด 3 ระบบการศึกษาความว่า

“**มาตรา 15** การจัดการศึกษามีสามรูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการ

สำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้รู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

สถานศึกษา อาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสมรूपแบบก็ได้

ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา 16 การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 17 ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

(1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น

(3) ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 19 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 20 การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการหรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 21 กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษา เฉพาะทางตามความต้องการและชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐาน การศึกษาของชาติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษาความว่า

“ **มาตรา 22** การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้ และทักษะในกาประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำ เป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็น ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการ สอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการ เรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาสเข้าศึกษาต่อและให้นำผลการ ประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการชั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจน เพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคมและประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความ เหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสุข ทั้งด้าน ความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา”

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษาส่วนที่ 1 ภาวบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

มาตรา 31 ให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

มาตรา 32 ให้กระทรวงให้มีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภา หรือในรูปคณะกรรมการจำนวนสี่องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอุดมศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี และอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 33 สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติมีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ นโยบายและแผนด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การสนับสนุนทรัพยากร การประเมินผลการจัดการศึกษา การดำเนินการด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมรวมทั้งการพิจารณากลับกรองกฎหมายและกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้

ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้กรรมการ โดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน ประกอบด้วยรัฐมนตรีเป็นประธาน

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 34 คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบายแผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะอนุกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบายแผนพัฒนา และมาตรฐาน การอุดมศึกษา ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุน ทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึง ความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วย การจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนา ด้าน ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรา 35 องค์ประกอบของคณะกรรมการตามมาตรา 34 ประกอบด้วย กรรมการ โดย ตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้แทน องค์กรวิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและ คณะกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการแต่ละคณะ ให้ เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความแตกต่างของกิจการในความรับผิดชอบของ คณะกรรมการแต่ละคณะด้วย

ให้สำนักคณะกรรมการตามมาตรา 34 เป็นนิติบุคคลและให้เลขานุการของแต่ละสำนักงาน เป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ

มาตรา 36 ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจ จัดเป็นส่วนราชการหรือหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทาง ตามมาตรา 21

ให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร และการ จัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ สภาสถานศึกษากฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ

มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลักและความ เหมาะสมด้านอื่นด้วย

ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ มีอำนาจ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 38 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี รวมทั้งพิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา ประชาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประชานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้ช่วยการสำนักงานการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่สถานศึกษาตามมาตรา 18(1) และ (3)

ส่วนที่ 2

การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3

การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

มาตรา 43 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีอิสระ โดยมีการกำกับติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสภาศึกษารัฐ

มาตรา 44 ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18(2) เป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการ บริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนหรือผู้ปกครอง ผู้แทน องค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและ กรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่ กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ เอกชนในด้านการศึกษา

การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐ ของเขตพื้นที่การศึกษา หรือของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรี หรือคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญา ดำเนินกิจการได้โดยอิสระสามารถ พัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

มาตรา 46 รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษีและ สิทธิประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม

รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพทางการศึกษา

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก

ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรับรองการประกันคุณภาพ

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

หมวด 7 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา 52 ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง

รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและตั้งกองทุนพัฒนาครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา

ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการ ในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

ความในวรรคสอง ไม่ใช่บังคับแก่บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาตามวรรค 18(3) ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่การศึกษาและวิทยากรพิเศษทางการศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช่บังคับแก่คณาจารย์ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี

มาตรา 54 ให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งของหน่วยงานการศึกษาของรัฐและระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลเข้าสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด

มาตรา 55 ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ เกื้อกูลอื่น สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีรายได้เพียงพอเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ

ให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนงานริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติยศ คณาจารย์ และบุคลากร ทางการศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 56 การผลิตและพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนามาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐในสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 57 ให้นำหน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน

องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาดังนี้

(1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการของสถานศึกษาและเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบายวัตถุประสงค์และภารกิจหลักของสถานศึกษา

บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลได้มาโดยมีผู้อุทิศให้หรือโดยการซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษา ไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุและให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสถานศึกษา

บรรดารางวัลและผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาซื้อทรัพย์สินหรือจ้างทำงานของที่ดำเนินการ โดยใช้เงินงบประมาณ ให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ ได้ตามที่กระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้การศึกษานานาชาติที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

(1) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไป เป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน

(2) จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่การเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสมและความจำเป็น

(3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่มตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาค ในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(4) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการและงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติและภารกิจของสถานศึกษา โดยมีให้มีอิสระในการบริการงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

(5) จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐเป็นนิติบุคคล และเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐหรือองค์การมหาชน

(6) จัดสรรกองทุนผู้กู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเพื่อให้พึ่งตนเองได้

(7) จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน

มาตรา 61 รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นตามความเหมาะสมและความจำเป็นมาตรา 62 ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษานโยบายจัดการศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานภายในและหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอก

หลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจสอบ ติดตามและการประเมิน ให้เป็นไปตามที่กำหนด
ในกฎกระทรวง

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มาตรา 63 รัฐต้องการจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและ โครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อ
การส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้
ประโยชน์

สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุง
ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ตามความจำเป็น

มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและการพัฒนาแบบเรียน ตำรา
หนังสือทางราชการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนา
ขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และ
พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งทางด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มี
คุณภาพและประสิทธิภาพ

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อ
การศึกษาในโอกาสแรกทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตอย่างต่อเนื่องและการพัฒนา
เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่า และเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา 68 ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงิน
อุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยี
สารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน
รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริหารเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อการพัฒนาสังคม

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการผลิต การวิจัยและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริมและ
ประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิต
และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

บทเฉพาะกาล

มาตรา 70 บรรดาบทกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งเกี่ยวกับการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ยังคงใช้บังคับได้ต่อไป จนกว่าจะได้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ซึ่งต้องไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 71 ให้กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานการศึกษาและสถานศึกษาที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยังคงมีฐานะและอำนาจหน้าที่เช่นเดิม จนกว่าจะได้มีระบบการบริหาร และการจัดการศึกษาตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งไม่เกินสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 72 ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติ มาตรา 10 วรรคหนึ่ง และมาตรา 17 มาใช้ บังคับจนกว่าจะมีการดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยใช้บังคับ

ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการออกกฎกระทรวงตาม มาตรา 16 วรรคสอง และวรรคสี่ ให้แล้วเสร็จ

มาตรา 73 ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติในหมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา และหมวด 7 ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มาใช้บังคับจนกว่าจะได้มีการดำเนินการให้ เป็นไปตามบทบัญญัติในหมวดดังกล่าว รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติ พุทธศักราช 2488 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับตั้งแต่วันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 74 ในวาระเริ่มแรกที่ยังการจัดตั้งกระทรวงยังไม่แล้วเสร็จ ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย รักษาการตาม พระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เพื่อปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน

เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่ต้องดำเนินการก่อนที่การจัดระบบบริหาร การศึกษาตามหมวด 5 ของพระราชบัญญัตินี้จะแล้วเสร็จ ให้กระทรวงศึกษาธิการ ทบวง มหาวิทยาลัย และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่กระทรวงการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ โดยทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี

มาตรา 75 ให้จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นองค์การมหาชนเฉพาะกิจที่จัดตั้งขึ้น โดยพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชนเพื่อทำหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอการจัดโครงสร้าง องค์กร การแบ่งส่วนงานตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 5 ของ พระราชบัญญัตินี้

(2) เสนอการจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 7 ของพระราชบัญญัตินี้

(3) เสนอการจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 8 ของพระราชบัญญัตินี้

(4) เสนอแนะเกี่ยวกับร่างกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการตาม (1) (2) และ (3) ต่อ คณะรัฐมนตรี

(5) เสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งที่บังคับใช้ อยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตาม (1) (2) และ (3) เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัตินี้ต่อ คณะรัฐมนตรี

(6) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในกฎหมายด้วยองค์การมหาชน

ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนประกอบด้วย

มาตรา 76 ให้มีคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษา จำนวนเก้าคน ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา การบริหารรัฐกิจ การบริหารงาน บุคคล การงบประมาณการเงินและการคลัง กฎหมายมหาชน และกฎหมายการศึกษา ทั้งนี้ จะต้อง มีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมิใช่ข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐรวมอยู่ด้วย ไม่น้อยกว่าสามคน

ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษา และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการบริหารมอบหมายได้

ให้เลขาธิการสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการบริหารและบริหารกิจการของสำนักงานปฏิรูปการศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการบริหารและเลขาธิการมีวาระการดำรงตำแหน่งเดียวเป็นเวลา สามปี เมื่อครบวาระแล้วให้ยุบเลิกตำแหน่งและสำนักงานปฏิรูปการศึกษา

มาตรา 77 ให้มีคณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษาคณะ หนึ่ง จำนวนสิบห้าคน ทำหน้าที่คัดเลือกบุคคลที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นคณะกรรมการบริหารจำนวนสองเท่าของจำนวนประธานและกรรมการบริหาร เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี พิจารณาแต่งตั้งประกอบด้วย

(1) ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องห้าคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ

(2) อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งคัดเลือกกันเอง จำนวนสองคน และคณบดีคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่มีการ สอนระดับปริญญาในสาขาวิชาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือการศึกษา ซึ่งคัดเลือกกันเองจำนวน

สามคน ในจำนวนนี้เป็นคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือการศึกษจากมหาวิทยาลัยของรัฐไม่น้อยกว่าหนึ่งคน

(3) ผู้แทนสมาคมวิชาการ หรือวิชาชีพด้านการศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งคัดเลือกกันเอง จำนวน 5 คน

ให้คณะกรรมการสรรหาเลือกกรรมการสรรหาคนหนึ่ง เป็นประธานกรรมการและเลือกกรรมการสรรหาอีกคนหนึ่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการสรรหา

มาตรา 78 ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา และมีอำนาจกำกับดูแลกิจกรรมของสำนักงานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน

นอกจากที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษาอย่างน้อยต้องมีวาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่และวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหารตามมาตรา 75 และมาตรา 76

(2) องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหาหลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาและการเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารตามมาตรา 77

(3) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามรวมทั้งการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการบริหาร เลขานุการ และเจ้าหน้าที่

(4) ทุน รายได้ งบประมาณและทรัพย์สิน

(5) การบริหารงานบุคคล สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อื่น

(6) การกำกับดูแล การตรวจสอบ และประเมินผลงาน

(7) การยุบเลิก

(8) ข้อกำหนดอื่น ๆ อันจำเป็นเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ(เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดการศึกษาวិทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาศึกษาวิจัย และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐให้ค้ำประกันถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและเอกชน ตามที่กฎหมายบัญญัติและให้ความคุ้มครอง การศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชน ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ดังนั้น จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและ

จัดการการศึกษาอบรม ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว
จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้)

กล่าวโดยสรุป เป้าหมายหลักของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ดังนี้ (วิชัย ดันศิริ,
2542, หน้า 6)

1. มุ่งที่จะจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนชาวไทยทั้งหมด โดยกำหนดให้เป็น
ของชาวไทยจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี

2. มุ่งหมายที่จะปรับสังคมไทยให้เป็นสังคมการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ทุก ๆ ส่วนในสังคม
สามารถจัดการศึกษาได้

3. มุ่งหมายที่จะยกคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของไทย ปรับปรุงประสิทธิภาพของการ
บริหารจัดการ และส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษามากขึ้น โดยกำหนดมาตรการหรือ
ยุทธศาสตร์ของการดำเนินงาน เพื่อเป็นเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย 5 ประการคือ

3.1 ปฏิรูประบบการศึกษากิจการบริการ เพื่อให้เกิดเอกภาพของนโยบายและการกำกับ
โดยกระจายอำนาจหน้าที่ในการให้บริการการศึกษาไปยังสถานศึกษาทุกระดับ เขตพื้นที่ของ
การศึกษาและองค์กรปกครองท้องถิ่น

3.2 จัดระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแนวคิดใหม่ให้มีองค์กรอิสระ
เป็นผู้ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพมาตรฐาน

3.3 จัดระบบการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูและการพัฒนาครู และการพัฒนาครู
ตลอดชีวิตของความเป็นครู

3.4 จัดระบบการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.5 ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และกำกับการศึกษาของรัฐ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะก่อให้เกิดผลดีแก่การศึกษาไทย ประเวศ วะสี (ประเวศ วะสี,
2541, หน้า 26-30) กล่าวว่า ปัญหาใหม่ๆ ของการศึกษาไทยมีอยู่ 3 เรื่องด้วยกัน กล่าวคือ

1. ความเดือนร้อนแสนสาหัสในการแสวงหาและเข้าโรงเรียนดี ๆ

2. การเรียนยาก ไม่สนุก น่าเบื่อ หรือการเรียนเป็นความทุกข์

3. การศึกษาผลิตคนที่ขาดคุณภาพ

เราทำการศึกษาให้เป็นความทุกข์ความยากลำบากและผลิตคนที่ด้อยคุณภาพ ความด้อย
คุณภาพนำไปสู่ความทุกข์และวิกฤต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินับเป็นเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขวิกฤตแห่งปัญหาทาง
การศึกษา อันจะส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ด้วย และถ้าได้มีการนำไปปฏิบัติอย่างมุ่งมั่นและ
ถูกต้องแล้ว จะทำให้การศึกษาไทยเป็นการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิด

1. มีโรงเรียนดี ๆ มากพอ จนผู้ปกครองและนักเรียนไม่เดือดร้อน สามารถเข้าโรงเรียนที่ดี ๆ ใกล้บ้านได้โดยสะดวก

2. มีการเรียนรู้ที่สนุก ไม่ยาก ไม่น่าเบื่อ ชวนให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. เป็นการศึกษาที่ผลิตคนมีคุณภาพให้เต็มศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์

การศึกษาที่ดีทำให้เกิดสิ่งที่ดีงามอะไรก็ได้ การศึกษาที่ดีสามารถจัดทุกขั้วเชิงของแผ่นดินได้ การศึกษาที่ดีสามารถจัดความยากจน สร้างทักษะชีวิต ทำให้ครอบครัวเป็นปีกแผ่น ชุมชนเข้มแข็ง อนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม อนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้การเมืองถูกต้อง สร้างอิสรภาพและความสุข ทำให้บุคคลเรียนรู้และสังคมเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะทำให้การศึกษาไทยเป็นการศึกษาที่ดีมีคุณภาพและการศึกษาที่ดีสามารถจัดทุกขั้วเชิงของแผ่นดิน

การปฏิรูปการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน

สิ่งที่บ่งบอกว่าต้องปฏิรูปการเรียนการสอนในระบบ โรงเรียน มีดังนี้ (อุดม นิลแสง, 2544, หน้า 49-50)

1. คนทุกวัยตั้งแต่เกิดจนจบมหาวิทยาลัย เรียนแต่วิชา รู้แต่หนังสือถูกล้อมกรอบด้วยตารางสอนและห้องเรียน การพัฒนาคนจึงไม่เอื้อให้มีคุณสมบัติมองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งทำงานชาญชีวิต

2. วิธีการเรียนการสอนไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านการคิดวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะช่างสงสัย และใฝ่หาคำตอบ ยังเน้นการสอนหนังสือมากกว่าการสอนคน นอกจากนั้นยังขาดการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย

3. ครูยังเป็นผู้มีอำนาจในชั้นเรียน ครูยังคงยึดมั่นว่าตนเองเป็นผู้รู้มากที่สุด ถูกที่สุด และมีอำนาจมากที่สุดในการบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนมีหน้าที่รับและปรับตัวให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้ และวิธีการของครู สถานศึกษาจึงไม่เป็น “โรงเรียน” เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่เป็น “โรงสอน”

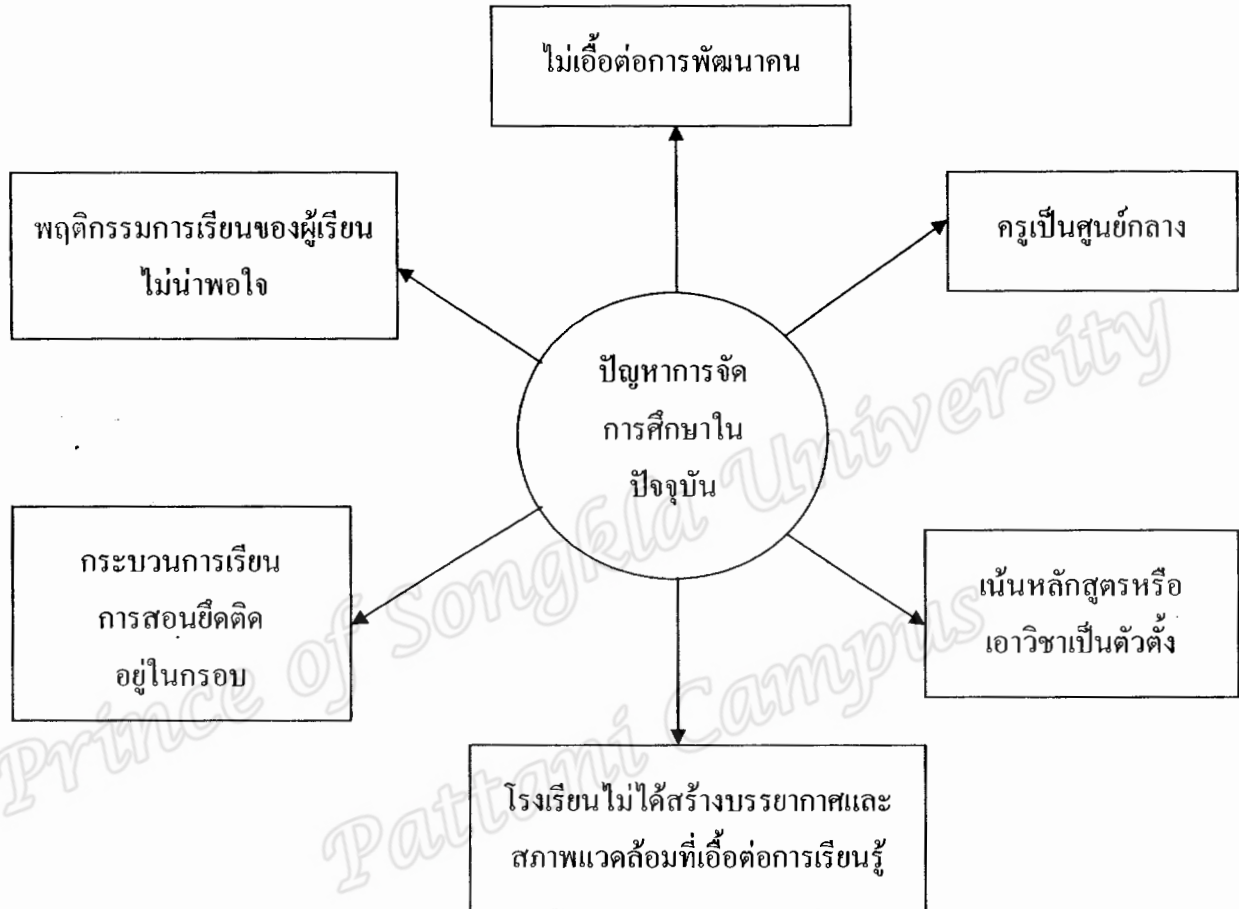
4. กระบวนการเรียนรู้เป็นความทุกข์ อับเฉา น่าเบื่อหน่าย ทั้งพ่อแม่ ครู นักเรียน ยึดหลักสูตรเป็นเกณฑ์ เนื้อหาสาระทั้งหมด การสอบและคะแนนสอบเป็นสิ่งที่พิพากษาความสำเร็จ ทุกคนจึงเครียด ขาดความสุขในการศึกษา

5. โรงเรียนไม่สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นอาณาเขตที่ขาดความสัมพันธ์กับชีวิตชุมชน ห่างไกลธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ที่ปลูกเร้าบรรยากาศทางปัญญา ครอบครัวและชุมชนไม่มีโอกาสร่วมคิดร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้

6. กระบวนการเรียนการสอนยังเป็นพฤติกรรมจำเจและพฤติกรรมถ่ายทอด สัดส่วนการฝึกปฏิบัติ การฝึกคิด และการอบรมบ่มนิสัย ยังมีน้อยกว่าการท่องบ่นเนื้อหา ผู้เรียนเคยชินต่อการทำ

ตาม เชื้อฟง นึ่งนึ่ง จึงขาดความคล่องในการคิดแบบวิทยาศาสตร์ไม่ได้รับการปลูกฝังความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

7. ระยะเวลาอันยาวนานในระบบโรงเรียน เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่มีโอกาสน้อยที่จะได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้พากเพียร สู้งาน ยึดมั่นความสุจริตทั้งกาย วาจา ใจ การบ่มเพาะคุณธรรม และสุนทรียภาพยังไม่เข้มแข็งพอจนเกิดผลแก่ผู้เรียน ดังภาพที่ 3

ที่มา : ประมวลจาก(กระทรวงศึกษาธิการ, 2548ข. น24-30)

ภาพที่ 3 ปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาก่อนที่จะปฏิรูปการเรียนรู้

อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนมากที่สามารถพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดและประสบความสำเร็จ กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดไม่ใช่เรื่องใหม่ หากแต่มีการริเริ่มพัฒนามานาน ครูดีทั่วแผ่นดินได้ใช้กระบวนการนี้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และได้สั่งสมบทเรียนมายาวนาน แม้ว่าสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ครูและผู้บริหารสถานศึกษาเหล่านี้ก็ยังสามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดให้ประสบผลสำเร็จได้ด้วยจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู ด้วยความรักความเมตตาต่อศิษย์อย่างเปี่ยมล้น และด้วยความศรัทธาอย่างมั่นคงต่อวิชาชีพครูของตน ยิ่งในภาวะการณ์ปัจจุบันที่เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด และกระแส

การปฏิรูปการเรียนรู้ อยู่ในความสนใจของประชาชนอย่างกว้างขวางจึงเป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ทุกฝ่ายในวงการศึกษาได้พยายามปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง แต่เท่าที่ทำมีลักษณะเป็นการปฏิสังขรณ์ คือ ซ่อมแซม ปรับปรุง ปะสุ ฉาบทาสยังมีได้ลงลึกมากพอถึงการเปลี่ยนแปลงในหัวใจ ความคิด จิตสำนึกของคน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แผ้วถางทางนำมาสู่จุดเปลี่ยนของการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนต่อท้องถิ่นชายแดนภาคใต้รวมทั้งพื้นที่อื่นของประเทศ

ประชาคมการศึกษา นักคิด นักการศึกษา สถาบันทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรมและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งหลายต่างเห็นพ้องกันว่า ถึงเวลาต้องปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติ ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังนี้ (อุคม นิลแสง, 2544, หน้า 50-53)

1. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

การปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่จะช่วยพัฒนาคนไทยให้คนที่มีความรู้คู่คุณธรรมตระหนักในคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งทั้งหลาย รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในครรลองแห่งความดีงาม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เป็นคนที่มีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎกติกาของสังคม มีความขยัน ซื่อสัตย์ และเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามารถในด้านการใช้ศักยภาพของสมองทั้งซีกซ้าย-ขวา อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน คือ ความสามารถในด้านการใช้ภาษาสื่อสาร การถือคำนวณ การคิดวิเคราะห์แบบวิทยาศาสตร์ คิดเป็นระบบ สามารถใช้สติปัญญาอย่างเฉลียวฉลาดลึกซึ้งเพื่อให้บรรลุความจริง ความดี ความงามของสรรพสิ่ง เป็นคนที่มีสุขภาพกาย-ใจดีมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ บุคลิกภาพร่าเริงแจ่มใส จิตใจอ่อนโยนและเกื้อกูล มนุษยสัมพันธ์ดี เผชิญและเผชิญปัญหาได้ ดำรงชีวิตอย่างอิสระและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

2. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความเข้มแข็งของสังคมไทย

เมื่อสมาชิกของสังคมได้รับการพัฒนาความตระหนัก และจิตสำนึก ร่วมกันในการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาของส่วนรวม คนทุกชุมชนย่อมพร้อมที่จะมีส่วนร่วม ถักทอความคิด ร่วมจิต กันทำงานอย่างไม่เห็นแก่ตัว มีการบริหารจัดการอย่างถูกต้องแบบกาย ลดความขัดแย้ง ทุกคนรับผิดชอบนำสังคม ประเทศไทยจะไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการเมือง การปฏิรูประบบราชการการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ และปฏิรูปอื่นใด ถ้าไม่ปฏิรูปการศึกษาตรงหัวใจคือการปฏิรูปการเรียนรู้

3. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคอิเล็กทรอนิกส์และใยแก้วนำแสงที่วิทยาการเจริญรุดหน้า ความรู้ และสรรพวิทยา การเดินทาง ไปถึงที่ต่าง ๆ ด้วยความรวดเร็ว ข้อมูลและข่าวสารความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนทุกวัยจึง ต้องมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่รอบตัว ทั้งจากครูคน ครูเครื่อง และครูธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

ผู้เรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์และมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยมากกว่า 1 ภาษา คือ ต้องรู้และใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารกับสากลได้ด้วย ต้องมีความคล่องแคล่วในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นประตูที่จะเปิดออกไปสู่โลกกว้างเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และรู้จักสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตของตน ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

4. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและสังคมไทย

การปฏิรูปการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการเปิดแนวทางใหม่ ๆ ให้แก่ครู พ่อแม่ ชุมชนมีอิสระในการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษา จัดหลักสูตร และการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น การลดทอนกรอบกระบวนคำสั่งของส่วนกลาง เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการปฏิบัติ เช่น การจัดชั้นเรียนและตารางเรียนที่ยืดหยุ่นและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การสร้างบทเรียน การออกแบบแผนการเรียนที่ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษาได้ร่วมกันคิด และเกื้อหนุนกันและกัน เป็นต้น

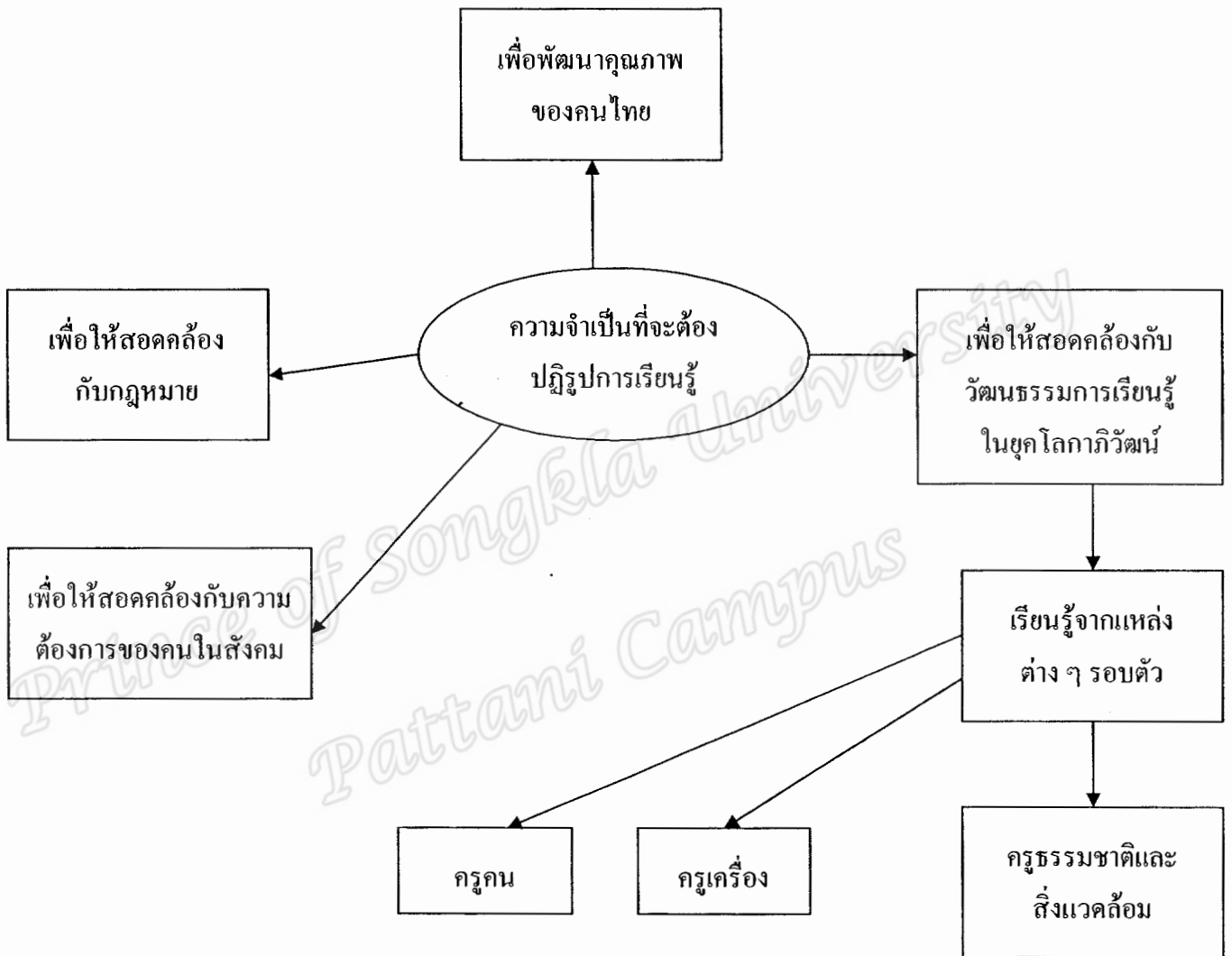
ปัจจุบันเสียงเรียกร้องจากเด็กและเยาวชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียน โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนการสอนแบบใหม่ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความสุขมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ได้พัฒนาสมอง ความคิด และสติปัญญาได้เต็มศักยภาพได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์หากครูและผู้บริหารสถานศึกษาได้ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนของตนให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แล้ว เราก็จะมีโรงเรียน ดี ๆ ครูดี ๆ ที่มีคุณภาพ ทัดเทียมกันเกิดขึ้นเต็มแผ่นดิน

5. การปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกฎหมาย

การปฏิรูปการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นภารกิจที่มีกฎหมายรองรับ ครูอาจารย์และผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่ใช่ชน โภชานหรือแผนงานที่ใครจะทำก็ได้ไม่ทำก็ได้ หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามใจชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเหมือนอดีตที่ผ่านมา

ด้วยความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ครู และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนต้องทบทวนบทบาทตนเองว่า การจัดการเรียนการสอนที่ตนกำลังดำเนินการอยู่มีคุณภาพ ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบันมากน้อยเพียงไร ภายหลังการศึกษาที่มุ่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกด้านทุกมิติ ถึงเวลาแล้วที่เราทุกคนจะร่วมมือพร้อมกันปฏิรูปวัฒนธรรมเรียนรู้ ด้วยจิตที่อาสา และด้วยใจรักในวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบันมากน้อยเพียงไร ภายหลังการประกาศใช้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อันเป็นกฎหมายแม่บทของการจัดการศึกษาที่มุ่งผล
ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกด้านทุกมิติ เกิดผลทางการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

ที่มา : ประมวลจาก(กระทรวงศึกษาธิการ, 2548ข. น.24-50)

ภาพที่ 4 ความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

3.2 นโยบายการศึกษาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545

“มาตรา 31 กระทรวงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับส่งเสริม และกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา รวมทั้งการ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาและราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็น อำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง

มาตรา 32 การจัดระเบียบบริหารราชการในกระทรวงให้มีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลใน รูปสภาหรือในรูปคณะกรรมการจำนวนสี่องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็น ให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 33 สภาการศึกษา หน้าที่

(1) พิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติบูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา กับ การศึกษาทุกระดับ

(2) พิจารณาเสนอ นโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแผน ตาม (1)

(3) พิจารณาเสนอ นโยบายและแผนในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา

(4) ดำเนินการประเมินผลการจัดการศึกษาตาม (1)

(5) ให้ความเห็นหรือคำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายและกฎกระทรวงที่ออกตามความใน พระราชบัญญัตินี้

การเสนอ นโยบาย แผนการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการศึกษา ให้เสนอต่อ คณะรัฐมนตรี

ให้กรรมการสภาการศึกษา ประกอบด้วย รัฐมนตรีเป็นประธาน กรรมการโดยตำแหน่งจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ พระภิกษุซึ่งเป็นผู้แทนพระสงฆ์ ผู้แทนคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ผู้แทนองค์กร ศาสนาอื่น และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน

ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นนิติบุคคล และให้เลขาธิการสภาเป็นกรรมการ และเลขานุการ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์วิธีการสรรหา การเลือกกรรมการ วาระการดำรง ตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 34 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐาน และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐาน และ หลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับ ที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริมประสานงานการจัดการอาชีวศึกษาของรัฐและ เอกชน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษา โดย คำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ

คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐาน อุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการ ศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับ ปริญญาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง”

มาตรา 6 ให้ยกเลิกความในมาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 39 และมาตรา 40 แห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดย คำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย เว้นแต่ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา

ในกรณีเขตพื้นที่การศึกษาไม่อาจบริหารและจัดได้ตามวรรคหนึ่ง กระทรวงอาจจัดให้มี การศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้เพื่อเสริมการบริหารและการจัดการของเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้

- (1) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ
- (2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดในรูปแบบศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย
- (3) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ
- (4) การจัดการศึกษาทางไกล และการจัดการศึกษาที่ให้บริการในหลายเขตพื้นที่การศึกษา

ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสถานศึกษา มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนด เขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 38 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มี อำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาและสถานศึกษาอาชีวศึกษา อาจมีกรรมการเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่สถานศึกษาตามมาตรา 18(1) และ (3)”

มาตรา 7 ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐและขอบเขตพื้นที่การศึกษาหรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบพิจารณาด้วย”

มาตรา 8 ให้ยกเลิกความในมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไข ต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข”

มาตรา 9 ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติในส่วนที่ต้องดำเนินการก่อนที่การจัดระบบบริหาร การศึกษาตามหมวด 5 ของพระราชบัญญัตินี้จะแล้วเสร็จ ให้กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยและคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี” (ผู้รับสนองพระบรมราชโองการพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี)

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายปฏิรูประบบราชการ โดยให้แยกภารกิจเกี่ยวกับงานด้านศิลปะและวัฒนธรรม ไปจัดตั้ง เป็นกระทรวง วัฒนธรรม และ โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงการบริหารและจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบกับสมควรให้มีคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทำหน้าที่พิจารณา นโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ สนับสนุนทรัพยากร ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษาด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สรุป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายฉบับแรกว่าด้วยการจัดการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2542 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาที่ออกตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกอบด้วย 9 หมวด กับบทเฉพาะกาล มี 78 มาตรา หมวดต่าง ๆ มีดังนี้ หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา หมวด 3 ระบบการศึกษา หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา หมวด 7 ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและบทเฉพาะกาลกับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติในตอนที่ท้ายพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ประกาศใช้เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายปฏิรูประบบราชการ โดยแยกภารกิจเกี่ยวกับงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมไปจัดตั้งเป็นกระทรวงวัฒนธรรม ประกอบกับการปรับปรุงบริหารและการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษารให้มีคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้ตราพระราชบัญญัตินี้ ใ้ส่งเสริมการจัดการศึกษาท้องถิ่นต่างประเทศและจังหวัดชายแดนภาคได้มีอิสระและมีแนวทางการพัฒนาอย่างชัดเจนและครอบคลุมการใช้ประโยชน์ยิ่งขึ้น

3.3 นโยบายการศึกษาด้านภาษา (กรณีใช้ภาษามลายูและการสนับสนุนภาษาไทยในระบบการศึกษาท้องถิ่น) จากแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา

นโยบายการใช้ภาษาในการศึกษาเป็นประเด็นหนึ่งที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐต่อการจัดการศึกษาในท้องถิ่น กล่าวคือ ในอดีตภาษาท้องถิ่นถูกมองว่าเป็นภาษาที่ใช้ในระดับสื่อสารที่ติดต่อกันในชีวิตของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคได้มีภาษาถิ่นที่ใช้ในชีวิตหลากหลายแตกต่างกันตามชาติพันธุ์ ทั้งภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษามลายู ภาษาจีน ล้วนมักใช้สื่อสารในครอบครัวและการสมาคมติดต่อกันในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเพราะง่ายต่อความเข้าใจและคุ้นเคยเนื่องจากเป็นภาษาแม่ ติดต่อกันมาเป็นภาษาไทยกลาง การใช้ภาษากลางผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียน และนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ เป้าหมายการศึกษาชายแดนภาคได้ราวทศวรรษที่ 2530 จนถึง 2540 นโยบายการศึกษาท้องถิ่นด้านการศึกษาเน้นให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคได้นิยมพูดและใช้ภาษาไทยโดยถือเอาเยาวชนรุ่นใหม่เป็นเป้าหมายสำคัญ และการเรียนรู้การใช้ภาษาไทยมุ่งหมายให้มีการเรียนรู้และใช้ภาษาไทยเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากภาษามลายูท้องถิ่น โดยให้เข้าใจว่าภาษามลายูเป็นภาษาพื้นเมืองเช่นเดียวกับภาษาพื้นเมืองกับภาคอื่น ๆ

การย้คนโยบายดังกล่าวในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น กระทบต่อการศึกษาเยาวชนไทยมุสลิมมากกว่าชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีนเพราะกลุ่มแรกเน้นการศึกษาภาษามลายู

เนื่องจากเห็นว่าภาษาคืออัตลักษณ์มลายูถูกสอดแทรกในการปลูกฝังค่านิยมการศึกษาผ่านครอบครัว ศาสนาและระบบโรงเรียนที่เยาวชนได้ศึกษา และ 2 กลุ่มหลังที่ได้รับความเปลี่ยนแปลงโดยเรียน ภาษาไทยในโรงเรียนสถาบันสามัญของรัฐทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสาย จีนมีทัศนคติต่อการเรียนภาษาไทยที่ดีโดยเห็นว่าเป็นภาษาที่สามารถใช้ในการเรียนต่อระดับสูงใน สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา และในทางศาสนาที่ไม่ได้ขัดต่อขนบธรรมเนียมปฏิบัติแต่อย่าง ใด ดังนั้นจึงพบว่ากรณี เยาวชนไทยมุสลิมที่เรียนรู้ภาษาไทย และไม่สามารถพัฒนาคุณภาพ การศึกษาเท่ากับท้องถิ่นอื่นของประเทศเกิดจากความต่างทางวัฒนธรรม หรือความเป็นพหุ วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ชาวมลายูถิ่นชายแดนภาคได้มีความเหนียวแน่นใน อัตลักษณ์มลายูใน ด้านศาสนาและภาษา

ดังนั้นในทัศนะของนักวิชาการที่ศึกษาสังคมมิติของวัฒนธรรมและภาษาได้สะท้อน แนวคิดสภาพปัญหาของอัตลักษณ์ภาษามลายูสำหรับพัฒนาการศึกษาในชายแดนภาคได้ปัจจุบัน อย่างหลากหลายเช่น

1. นางสาวสุวิไล เปรมศรีรัตน์ ประธานศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา และวัฒนธรรมใน ภาวะวิกฤต มหาวิทยาลัยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล กล่าวว่า “ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา อาจเกิดความไม่เข้าใจในความ แตกต่างของชาติพันธุ์และศาสนา รวมทั้งปัญหาในการสื่อสารข้ามภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่าง กันของคนในพื้นที่กับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้เกิดความหวาดระแวงถึงการทำลายอัตลักษณ์ ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของคนในชุมชน เพื่อลดช่องว่างดังกล่าว ดิฉันจึงได้จัดทำพจนานุกรม ภาษามลายูปัตตานี - ไทย - มาเลเซีย ฉบับเพื่อการเรียนและการสื่อสารเบื้องต้นขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ภาษามลายูปัตตานีให้คงอยู่ต่อไป” “และจากผลสำรวจด้านการใช้ภาษาใน ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า คนส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่น รองลงมาคือภาษาไทย ภาษาไทยใต้ และภาษามาเลเซีย ดิฉันจึงเห็นว่าน่าจะใช้ภาษามลายูถิ่นใน การเรียนการสอนควบคู่กับภาษาไทย โดยให้เด็กในจังหวัดภาคใต้อ่านภาษาไทยแต่ออกเสียงภาษา มลายูท้องถิ่น อย่างคำว่า มาแก ซึ่งแปลเป็นภาษามลายูว่า กิน จะทำให้เด็กอ่านภาษาไทยได้พร้อม กับเข้าใจความหมายของคำด้วย เป็นการสอนให้เด็กไทยมุสลิมเข้าใจภาษาไทยและภาษามลายูไป พร้อมกัน จะทำให้มีความสุขกับการเรียนมากขึ้น เพราะไม่ถูกบังคับให้ใช้ภาษาไทยในการเรียน อย่างทุกวันนี้”

2. นายปิยะ กิจถาวร คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (มอ.) วิทยาเขตปัตตานี กล่าวว่า “จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับการคลี่คลายปัญหาของคนที่กว่า 180 โครงการ ที่ผมได้ร่วมกับคนในพื้นที่ ในกระบวนการวิจัยที่ครอบคลุมประเด็นการศึกษา ทางเลือก อาชีพและเศรษฐกิจชุมชน ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น สรุปได้ว่าหลักในการอยู่ร่วมกันและ การสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้คือการเข้าใจหลักศาสนาซึ่งกันและกัน มีการ

สื่อสารกันด้วยภาษามลายูท้องถิ่น เพราะปัญหาที่พบขณะนี้ คือ ความกลัวว่าอัตลักษณ์มลายูจะหายไปจากสังคมมุสลิม แม้ว่าภาครัฐพยายามแก้ปัญหา แต่ดูเหมือนปัญหาจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะใช้วิธีแก้ปัญหาที่ละเลยที่เป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และความเป็นมุสลิม ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นหนทางช่วยแก้ไขสถานการณ์ความรุนแรงในทางที่ดีขึ้น”

3. นายอาจะฮูเซน จะอุบง นักวิจัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ กล่าวว่า “อัตลักษณ์มลายูเป็นสิ่งที่ชนชาติมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้หวงแหนมากกว่าชนชาติอื่นเนื่องจากมีความเชื่อมโยงกันทั้งด้านภาษาและศาสนาอย่างแยกไม่ออก จึงไม่มีทางที่ชาวไทยมุสลิมลืมภาษามลายู แต่ที่ผ่านมารัฐบาลพยายามกลืนภาษามลายูด้วยภาษาไทย และพยายามหาวิธีให้เด็กมุสลิมเรียนภาษาไทย แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จดังจะเห็นจากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนมุสลิมจะต่ำกว่าเด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก เนื่องจากเด็กมุสลิมไม่สามารถใช้ภาษาไทยในการตอบคำถามได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้น การยกระดับการศึกษาของเด็กเหล่านี้ จึงน่าจะเริ่มจากการทำให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยภาษามลายูถิ่นในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กปรารถนามากที่สุด”

และนายแวมายิ ปารามัล นักวิจัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวว่า “ผมรู้สึกว่ภาครัฐพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำว่ามลายู เสมือนว่ารัฐกำลังสลายภาษามลายูให้หายไปจากสังคมไทย และทุกครั้งที่เกิดความไม่สงบในพื้นที่ มีใบปลิวภาษามลายูหรือภาษาชาวียอยู่ตามที่ต่างก็จะถูกภาครัฐมองว่าเป็นภาษาของพวกก่อการร้าย ทั้ง ๆ ในความเป็นจริง ภาษามลายูถือเป็นอัตลักษณ์ที่ชาวมุสลิมหวงแหนมาช้านาน นอกจากนี้ภาครัฐยังพยายามให้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านจากภาษาชาวียเป็นภาษาไทย” เป็นการมองจุดอ่อนรัฐพยายามกลืนความเป็น “มลายู” และควรมองบริบทของพหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์นั้น ๆ เช่นภาษา และต้องการให้มีการยอมรับว่าประเทศไทยมีความหลากหลายวัฒนธรรมแต่เป็นความแตกต่างที่ไม่ได้หมายถึงการแตกแยก

4. ในท้องถิ่นปัจจุบันมีแนวโน้มที่เรียกร้องให้รัฐควรมีนโยบายการคงอยู่ของความเป็นมลายูในชายแดนภาคใต้เช่นเดียวกับหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นชาติพันธุ์อื่นในภาคอีสานและในภาคเหนือเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนในชาติ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการเรียนรู้เข้าใจของคนต่างศาสนาที่อยู่ในสังคมเดียวกันเหล่านั้นเพื่อก้าวไปสู่การเข้าใจซึ่งกันและกัน ระหว่างศาสนิกอย่างเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกับและกันด้วยการสงวนจุดต่างที่มีอยู่ของแต่ละศาสนาอันจะนำมาซึ่งความมั่นคงและเสถียรภาพของรัฐต่อไป

5. ในอีกมิติหนึ่ง น่าจะถึงเวลาแล้วที่รัฐต้องให้ความสำคัญสนับสนุน ในการเรียนรู้ ให้การศึกษาแก่ทุกคนในชาติทุกศาสนาอย่างไม่มีปิดบังหรือมีเงื่อนไขใด ๆ และนำศาสนาของแต่ละศาสนามาเป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาชาติอย่างจริงจัง

6. ด้านการส่งเสริมภาษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมด้านลัทธิศาสนาในชายแดนภาคใต้พบว่ากรณีศาสนาอิสลามไม่ได้มีคำสอนใด ๆ ให้ผูกติดระหว่างศาสนากับภาษาเข้าด้วยกัน โดย

หลักการแล้วศาสนาอิสลามยึดเอาภาษาอาหรับเท่านั้นเป็นภาษาหลัก นอกจากนั้นแม้ว่าภาษาไทย มลายู อังกฤษ ลาติน หรืออื่น ๆ นั้น อยู่ในสถานะเดียวกันคือเท่าเทียมกันหรืออีกความหมายหนึ่ง คือ ภาษาอื่นทั้งหมดค่านั้นเป็นภาษาที่รองจากภาษาอาหรับด้วยเหตุว่าภาษาอาหรับเป็นภาษาที่อัลลอฮ์ ได้ประทานกรูอานลงมาและเป็นภาษาที่ศาสดาใช้ในวจนะ (อัล-หะดิษ) ของท่าน

7. ในเอกสารเรื่องประจำชาติของ ศ. นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวว่า การสอนภาษาไทยสามารถควบคู่กับการอธิบายเกี่ยวกับภาษามลายู ให้ถือภาษามลายูในการใช้งานดังข้อเสนอของ กอศ. ภาษาใช้งานก็ไม่กระทบกับภาษาประจำชาติ “ นโยบายเกี่ยวกับภาษาใช้งาน ” ดังที่กอศ. เสนอจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ภาษามลายูท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ต่อไปอย่างเข้มแข็งในประเทศไทย และสามารถไปสู่การใช้ภาษามลายูที่ใช้ในประเทศเพื่อนบ้านอย่างกว้างขวาง

จากทัศนะดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แนวโน้มของการศึกษาในท้องถิ่นชายแดนภาคใต้ปัจจุบันมุ่งให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาทางสังคมการศึกษาท้องถิ่นที่มีมาโดยตลอด และอิงกับแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เป็นแนวทางการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ต่อไป

3.4 นโยบายการจัดการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้

การศึกษาปัญหาในแนวดังกล่าวในนโยบายของประเทศไทยปัจจุบัน สะท้อนแนวคิดต่อองค์ความรู้พหุวัฒนธรรมศึกษาชายแดนภาคใต้ส่วนหนึ่งมีวิธีการศึกษา กล่าวคือ เนื่องจากปัญหาในชายแดนภาคใต้ เกิดจากหลายปัจจัยที่ความซับซ้อนทั้งในด้านประวัติศาสตร์ การเมือง เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ฯลฯ การมองสังคมพหุลักษณะในการแก้ไขปัญหาจำเป็นอาศัยองค์ความรู้หลายด้าน องค์ประกอบสำคัญคือการเป็นองค์ความรู้ที่เข้าถึงความเป็นจริงของสถานการณ์ และปราศจากอคติ เข้าถึงสภาพความเป็นจริง ดังนั้นการมองแนวทางการพัฒนาการศึกษาสำหรับชายแดนภาคใต้ควรมีสถาบันศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยมีบทบาทในการผลักดันให้เกิดสังคมสันติสุขโดยมิติของสังคมหลากหลายวัฒนธรรม โดยมีส่วนในการศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ในการแก้ไขปัญหาภาคใต้ อาทิ การศึกษาองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ถูกต้อง ด้านชาติพันธุ์ ชุมชนมุสลิม การศึกษาศาสนาอิสลาม ฯลฯ การสร้างความเข้าใจในสังคมไทย ยอมรับความหลากหลายทั้งด้านภาษา ชาติพันธุ์ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การส่งเสริมการเรียนรู้ลักษณะเฉพาะทางสังคมวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างความ

เข้าใจแก่สังคมทุกระดับ ทำความเข้าใจว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นต้นทุนในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

นอกจากนี้นโยบายที่รัฐให้การสนับสนุนคือ การส่งเสริมให้ชนชาติในสังคมไทย ได้ภาคภูมิใจและรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้ได้ โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้รัฐบาลจำเป็นต้องมีนโยบายเฉพาะที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ในด้านการจัดการศึกษา ภาษา หลักสูตร การเรียนการสอน รูปแบบ สถานศึกษา (โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) และปอเนาะ ตาคีตานโยบายการศึกษาลงสู่พื้นที่ชายแดนภาคใต้ปัจจุบัน ในช่วง พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) พบว่า การพัฒนาการศึกษาในชายแดนภาคใต้มีความคืบหน้าพอสมควร เช่นการจัดทำหลักสูตรของสถาบันการศึกษา ปอเนาะ ระบบเทียบโอนวุฒิ การสนับสนุนทางกายภาพของการศึกษาปอเนาะ การส่งเสริมการสอนภาษามลายูกลาง การสอนภาษาไทยและภาษามลายูโดยนโยบายการศึกษาปัจจุบัน เน้นการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษามีผลสัมฤทธิ์มากขึ้นการศึกษาต้องตรงกับความต้องการของประชาชน และนำไปใช้ประโยชน์เต็มที่ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อที่ว่าผู้ที่มีการศึกษามีความก้าวหน้าในอาชีพการทำงานได้เต็มที่

จากการสำรวจสภาพปัญหาโดยกระทรวงศึกษาธิการ จากสาเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่ามีส่วนสาเหตุจากปัจจัยหลายด้านและปัญหาที่มีความซับซ้อน ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม ดังกล่าวมาข้างแล้วตอนต้น รัฐจำเป็นต้องใช้นโยบายการมองสังคมพหุวัฒนธรรมในการจัดทำนโยบายเชิงโครงสร้างเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น เช่น นโยบายที่ส่งเสริมปัจจุบันประกอบด้วย

1. ส่งเสริมให้มีการศึกษาด้านสังคมวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานความเข้าใจที่ถูกต้อง การส่งเสริมดังกล่าว อาจปรากฏในส่วนการสนับสนุนบทบาททางวิชาการของสถาบันการศึกษาระดับสูงในท้องถิ่น ให้การศึกษาปัญหาภาคใต้ โดยเฉพาะการเข้าใจลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งด้านพื้นฐานชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์สัมพันธ์ เพราะการมีพื้นฐานความรู้ที่ถูกต้องจำต้องให้คนในสังคมทั้งระดับท้องถิ่น และระดับประเทศสามารถรับรู้ เห็นคุณค่าการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานรัฐมนตรี , 2548 , 1-2)

2. กาส่งเสริมการเรียนรู้ลักษณะเฉพาะของจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสร้างความเข้าใจแก่สังคมในทุกระดับ โดยอธิบาย ความแตกต่างทางวัฒนธรรม คือ ทุนทางสังคมที่สำคัญเป็นปัจจัยมีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ เช่น การสร้างหลักสูตรด้านภาษา ที่ใช้ในท้องถิ่น การเรียนภาษาในกลุ่มประเทศตะวันออกสำหรับให้มีการพัฒนาต่อยอดหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ภาษามลายู ภาษาอาหรับ ภาษาจีน และภาษาตะวันออก ที่สามารถนำไปใช้ในการศึกษาคณะระดับสูง เช่น ญี่ปุ่น จีน เกาหลี ทั้งนี้ โดยมีภาษาไทยเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิชาแกนบังคับระดับพื้นฐาน ประถม มัธยม และในระดับอุดมศึกษา

ภาษามลายู ภาษาอาหรับ ที่ใช้ในการเรียนตั้งแต่โรงเรียนปอเนาะ ดาติกา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็สามารถสนับสนุนการเรียนภาษาเหล่านี้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น การศึกษาต่อในประเทศตะวันออกกลาง เพื่อจบมาแล้วสามารถทำการประกอบอาชีพที่ใช้ภาษาดังกล่าวอย่างหลากหลาย ไม่เฉพาะการสอนศาสนา เท่านั้น แต่สามารถใช้ภาษาเชิงพาณิชย์ เพื่อใช้พัฒนากลุ่มเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและประเทศที่ใช้ภาษาสื่อสารดังกล่าวได้อีกด้วย

3. ในด้านการสร้างความเข้าใจนโยบายของรัฐที่มีนโยบายการจัดการศึกษาเฉพาะพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น เช่น การจัดการศึกษา ภาษาหลักสูตร การเรียนการสอน รูปแบบ การศึกษาในสถานศึกษา เช่น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม แหล่งการศึกษาชุมชนเช่นสถาบันการศึกษาปอเนาะ ดาติกา รัฐจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาดังกล่าวให้มีการพัฒนาเหมาะสมกับท้องถิ่นและให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เข้าใจท้องถิ่น พร้อม ๆ กับเข้าใจสังคมระดับประเทศ

4. การจัดการศึกษาดังกล่าวพบว่า แม้ในหลักสูตรสามัญของโรงเรียนที่เรียนปะปนกันในกลุ่มเยาวชนไทยพุทธ และไทยมุสลิมปัจจุบันมีการจัดเนื้อหาการเรียนที่จัดให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ตั้งแต่ พ.ศ. 2546 ใช้จนปัจจุบัน) ในส่วนของการเรียนสาระด้านศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม มีการสอนความเข้าใจทั้งความสำคัญหลักธรรมของพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม (หรือศาสนาที่นับถือ) เพื่อเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน การเรียนในหลักสูตรทั่วไปมีวิชาที่นักเรียนแยกกันเรียน เช่น วิชาพระพุทธศาสนา วิชาอิสลามศึกษา ทั้งนี้เป็นการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจ ประวัตติความสำคัญหลักธรรมของศาสนา การยึดมั่นในศีลธรรม ในศาสนา การปฏิบัติตามหลักธรรม สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ , 2549 , 57-60)

5. การศึกษาที่มุ่งให้ผู้คนต่างวัฒนธรรมอาศัยร่วมสังคมอย่างมีความสุขได้สามารถส่งเสริมให้คนในท้องถิ่น เข้าใจและภาคภูมิใจรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ว่าชาติพันธุ์ดั้งเดิม ศาสนา วัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่สามารถแบ่งแยกผู้คนให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคมระดับประเทศ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้สนับสนุนความแตกแยกของคนทั้งในระดับท้องถิ่นและประเทศ ดังจะพบว่า แม้การจัดการหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเองได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจระดับวัฒนธรรมตั้งแต่ท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ เช่น สาระการเรียนรู้ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมที่พึงงามของประเทศ เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมไทยปัจจุบัน ธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การศึกษาประวัติศาสตร์ส่งเสริมความเข้าใจความเป็นมาของประวัติศาสตร์ชาติไทย วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย ดังนั้นผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในการรักษาความเป็นพลเมืองประเทศ แม้ว่าจะ อยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่นภูมิภาคใดก็ตาม (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ , 2549 , 60-61)

6. การส่งเสริมการศึกษาด้านศาสนาที่ถูกต้องและเหมาะสม

การส่งเสริมการศึกษาที่ถูกต้อง และเหมาะสม ในการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการส่งเสริมการสอนศาสนา อย่างถูกต้อง ต้องอาศัยผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญ ขณะเดียวกันเพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อน เพื่อเรียนวิชาศาสนา จึงมีการเร่งใช้ระบบเทียบโอนวิชาศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา มีการวางนโยบายพัฒนาปรับปรุงการศึกษาปอเนาะเป็นแนวทางหนึ่งที่สนับสนุนคุณธรรมการศึกษาท้องถิ่นด้วย

7. นโยบายการบริหารงาน เชิงพหุวัฒนธรรมเน้นการทำงานนอกระบบที่เหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

นโยบายการบริหารเชิงพหุวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับท้องถิ่น เช่น ปัจจุบันมีนโยบายรับบุคคลในพื้นที่เป็นครู เพื่อป้องกันการย้ายออกนอกพื้นที่ นโยบายส่งเสริมปรับปรุงการสอนภาษาไทยโดยใช้การเรียนภาษาแบบ Bilingual ไทย-มลายูท้องถิ่น ภาษาไทยและภาษาจีน รัฐมีนโยบายจ้างครูสอนภาษามากขึ้น นโยบายการออกแบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เช่น หากผู้เรียนต้องการศึกษาที่จัดการสอนศาสนา การเรียนภาษามลายูกลาง การเรียนภาษาไทย ก็จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานรัฐมนตรี , 2548 ค , 1-4)

ในการจัดการบริหารการศึกษาท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบัน (พ.ศ. 2549-2550) ยังพบว่า องค์กรครุมีบทบาทในการเร่งปรับปรุงนโยบายการศึกษา เป็นแนวโน้มของการพัฒนาการศึกษาเพื่อท้องถิ่น กรอบคิดที่จัดเป็นหลักการบริหารนโยบายดังกล่าว คือ การเร่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา การจัดโครงสร้างองค์กรในระดับเขตพื้นที่การศึกษาให้มีขนาดเล็กกะทัดรัด มีความเหมาะสม และสามารถบริหารจัดการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีการปรับเขตเพิ่มจำนวนเขตพื้นที่ใหม่ยึดหลักจำนวนประชากร สภาพภูมิประเทศวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในแต่ละพื้นที่ การเร่งปรับปรุงรูปแบบการบริหาร จัดการองค์กรคณะบุคคลในระดับเขตพื้นที่ใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ เพราะรูปแบบและสัดส่วนที่เป็นอยู่ไม่เอื้อต่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การปรับปรุงสวัสดิการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการเลื่อนวิทยฐานะให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับระยะเวลาในแต่ละปีงบประมาณ การกำหนดรูปแบบขั้นตอน และแผนการให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างชัดเจน การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้สนองตอบต่อการสร้างเสริมความสามัคคีของคนในชาติ และการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยเพิ่มสาระไว้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม (ในการสอนโรงเรียนระดับประถม มัธยม เป็นต้น) ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงระบบและขั้นตอนการดำเนินการให้ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถเลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น การส่งเสริมด้านคุณภาพการศึกษา โดยเร่งการพัฒนาการรูปแบบการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็กและนโยบายการเสริมสร้างเอกภาพขององค์กรในระดับเขตพื้นที่ให้เป็นชั้นนำในทิศทางการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (กระทรวงศึกษาธิการ ,2549 , 1-2) จากนโยบายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า รัฐสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาทั้งการบริหารจัดการหลักสูตร ของท้องถิ่นต่าง ๆ เช่นเดียวกัน เป็นส่วนหนึ่งการพัฒนากระบวนการศึกษาท้องถิ่น โดยเฉพาะท้องถิ่นชายแดนภาคใต้ที่มีความจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองจากนโยบายการศึกษาดังกล่าวที่เร่งจัดการศึกษาในพื้นที่

ภายใต้นโยบายการเร่งปฏิบัติการศึกษา เพื่อส่งเสริมการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรมปัจจุบัน (นโยบายปี พ.ศ. 2550) ซึ่งพบว่า กระทรวงศึกษาธิการเสนอขอเสนอขออนุมัติปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การศึกษาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบัน และอนาคตมีแนวโน้มการจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงลักษณะทางสังคมท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในการศึกษาตั้งแต่ขั้นพื้นฐานเด็กเล็ก จนมัธยม อุดมศึกษา ซึ่งมีการเสนอแนวทางดำเนินการคือ

1. การศึกษาควรจัดให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางศาสนา ภาษาวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ไม่ติดขัดกับหลักสูตรที่กำหนดจากส่วนกลางหรือจัดเป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศข้อเสนอดังกล่าว เป็นเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในทางปฏิบัติแม้จะมีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประกาศใช้ร่วมกันทั่วประเทศ เพื่อให้นักเรียนที่สำเร็จในช่วงชั้นบรรณมาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานร่วมกัน แต่โรงเรียนสามารถเพิ่มเติมสาระที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตที่เป็นความจำเป็นของพื้นที่ได้ตามที่เห็นสมควรโดยมิได้จำกัดอยู่เพียงร้อยละ 30 อย่างที่เข้าใจกันทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาแต่ละโรงเรียน ทั้งยังสามารถพัฒนาหลักสูตรใหม่ดังจะเห็นได้จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดขึ้นสำหรับนักศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะ ซึ่งแบ่งเป็น 8 หน่วยบูรณาการ แต่ละหน่วยได้นำเนื้อหาสาระที่จำเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ตาม 8 กลุ่มสาระของหลักสูตร ในเรื่องการปูพื้นฐานทางศาสนานั้น ปัจจุบันโรงเรียนของรัฐทั่วประเทศได้เปิดวิชาอิสลามศึกษา 1,655 โรงเรียนใน 36 จังหวัด เฉพาะ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากการสนับสนุนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 141 แห่งแล้วโรงเรียนของรัฐ 798 แห่งยังเปิดสอนอิสลามศึกษา โดยสนับสนุนการจ้างวิทยากรสอนศาสนาอิสลาม และมีโรงเรียนของรัฐ 142 แห่งที่ได้เปิดสอนอิสลามศึกษาสัปดาห์ละ 8-10 ชั่วโมง ตามหลักสูตรของโรงเรียนการศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยได้รับความช่วยเหลือจากมัสยิดและผู้นำทางศาสนา นับเป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมนิยมจากประชาชนและสามารถขยายกว้างขึ้น หากคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นความจำเป็น สำหรับการสอนภาษาไทย

ให้แก่เด็กที่พูดภาษาอื่นที่บ้านนั้น ในอดีตที่ผ่านมา มักมีความเชื่อว่าโรงเรียนต้องสอนแต่ภาษาไทย แต่ปัจจุบันได้มีการพัฒนาหลายรูปแบบที่จะเชื่อมโยงจากภาษาที่นักเรียนมีความถนัด คู่กันเคย ไปสู่ภาษาไทย หรือการริเริ่มการสอนสองภาษาในชั้นอนุบาล โดยสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถใช้ภาษามลายูถิ่นและภาษาไทยในการจัดการเรียนการสอนตามความจำเป็น

ผลการดำเนินงานพบว่า เด็กมีความสนใจในการเรียนมากขึ้นและลดการขาดเรียนได้อย่างเด่นชัด ผู้ปกครองที่ไม่เห็นด้วยในระยะเริ่มต้น เพราะเกรงว่าลูกจะพูดภาษาไทยไม่คล่อง เมื่อเห็นถึงความสนใจและความสามารถของลูกที่จะพูดได้ทั้งสองภาษา ได้หันมาสนับสนุนการช่วยสอนในการอภิปรายได้มีข้อเรียกร้องให้โรงเรียนสามารถตัดสินใจปิดและเปิดเรียนในวันอื่นที่เหมาะสม ที่มีชั่วโมงเสาร์ - อาทิตย์ นั้น แท้จริงแล้วโรงเรียนของรัฐมีอำนาจตัดสินใจได้มากกว่าคนส่วนใหญ่เข้าใจ สามารถกำหนดการปิด-เปิดเรียน และกำหนดเวลาการทำงานของโรงเรียนได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ นักเรียนต้องมีเวลาเรียนครบ 200 วัน ตามหลักสูตร และต้องมีเวลาทำงานสัปดาห์ละ 35 ชั่วโมง โดยจะต้องรายงานให้กระทรวงศึกษาธิการทราบ อีกทั้งยังสามารถสั่งปิดเรียนต่อเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินได้ 7 วัน และหลายเรื่องที่มีได้มีการอภิปรายเช่น การแต่งกาย ทรงผม ก็อยู่ในอำนาจของโรงเรียนที่จะพิจารณาออกระเบียบกำหนดได้

2. ควรให้เด็กและเยาวชนต่างศาสนา วัฒนธรรม ได้มีโอกาสเรียนร่วมกันให้มากที่สุด และมีโอกาสเรียนวิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนา ในปัจจุบัน เด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีโอกาสเรียนร่วมกันในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งยังมีการจับคู่โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐและโรงเรียนคาทอลิกประมาณ 70 คู่ เพื่อเชื่อมโยงและถ่ายโอนผลการเรียนรู้ตลอดจนใช้ทรัพยากรร่วมกัน หากดำเนินการได้ผล นักเรียนจะได้เรียนทั้งวิชาสามัญและศาสนา โดยลดเวลาเรียนที่เคยต้องเรียนทั้งในโรงเรียนของรัฐและโรงเรียนคาทอลิกกลางกว่าร้อยละ 20

ในสถานศึกษาปอเนาะ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนา 324 แห่ง ตามแนวทางที่ได้หารือร่วมกับผู้บริหารสถาบันศึกษาปอเนาะ ทั้งยังได้พัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะตามแนวทางพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่เน้นการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตควบคู่ไปกับสอนศาสนา สำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียนได้จัดครูไปสอนวิชาสามัญให้แก่นักศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะ 104 แห่ง

นอกจากนี้ ยังได้ให้ความสำคัญแก่การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อสร้างเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ เช่น การจัดชุมนุมลูกเสือและเนตรนารี โดยปรับแนวทางการดำเนินการให้เหมาะสมกับแนวปฏิบัติของพี่น้องชาวไทยมุสลิม การส่งเสริมห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และการจับคู่โรงเรียนที่โรงเรียนนอกรองพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนได้สร้างสายสัมพันธ์แห่งความเป็นไทยข้ามเขตพื้นที่การศึกษา เช่น โรงเรียนสตรีวิทยาได้รับนักศึกษาสตรีจาก จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปอบรมเข้มเป็นเวลา 1 เดือน นับเป็นโอกาสดีที่นักเรียนทั้งเจ้าของบ้านและผู้มาเยือนจะได้เรียนรู้จากกันและกัน

3. ควรให้ความสำคัญแก่ความปลอดภัยของครู โดยเปิดโอกาสให้ครูย้ายออกจากพื้นที่ได้ตามความจำเป็น จ้างครูท้องถิ่นให้มากขึ้น หรือนำทหารตำรวจมาสอนแทน ด้วยความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนของครู ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2546 กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้ครูในพื้นที่ย้ายออกไปแล้ว 1,961 คน ได้มีการจ้างครูเป็นอัตราจ้างชั่วคราวเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ 1,639 คน แทนครูที่ย้ายออก โดยเปิดโอกาสให้โรงเรียนจ้างครูในท้องถิ่น

นอกจากนี้ ยังได้ปรับสถานภาพครูอัตราจ้าง ลูกจ้างประจำตำแหน่งครูสอนศาสนาอิสลามและวิทยากรสอนศาสนาอิสลามที่ปฏิบัติงานมากกว่า 3 ปี ให้เป็นข้าราชการครูรวม 1,167 คน

จึงได้สรุปว่า 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ชายแดนที่ได้รับการสนับสนุนจนสามารถแก้ปัญหาการขาดครูได้ เป็นพื้นที่ที่ได้เปิดโอกาสให้ครูได้ย้ายออกตามความจำเป็น และมีการบรรจุครูท้องถิ่นในอัตราสูงสุด ถือเป็นกรณีตัวอย่างที่จะนำไปปรับใช้ในพื้นที่ชายแดนและทุรกันดารอื่นต่อไป อย่างไรก็ดี จากการติดตามการปฏิบัติงาน ยังมีปัญหาหลักบางประการที่จำเป็นต้องเร่งแก้ไข เช่น การย้ายของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีความยากลำบากที่จะหาตำแหน่งนอกเขตพื้นที่ให้ส่ง ความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาให้ครูบรรจุใหม่มีความชำนาญในการจัดการเรียนการสอน เพราะครูที่ชำนาญได้ย้ายออกไปพร้อม ๆ กันเป็นจำนวนมาก จึงขาดที่เลี้ยงที่จะต้องดูแลครูรุ่นใหม่ ตลอดจนการปรับสถานภาพของครูอัตราจ้างที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยงภัยให้เป็นพนักงานราชการ หรือข้าราชการสำหรับข้อเสนอให้ย้ายนักเรียนมาเรียนในที่ปลอดภัย หรือนำทหารและตำรวจมาสอนแทนครูในพื้นที่ที่เสี่ยงภัยนั้น ล้วนเป็นข้อเสนอที่กระทรวงศึกษาธิการพร้อมสนับสนุน มีการนำนักเรียนมารวมเรียนในพื้นที่ที่ปลอดภัยและ ผู้ปกครองมักอาสาที่จะช่วยดูแลความปลอดภัยให้แก่ครู ส่วนการนำทหารมาสอนแทนนั้น คณะครูได้ยืนยันว่ายังมีความพร้อมที่จะสอนเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ ให้ทหารและตำรวจช่วยดูแลความปลอดภัยตามหน้าที่เช่นกัน แม้แต่ในโรงเรียนที่มีขบวนการกบฏไม่ให้ผู้ปกครองส่งลูกมาเรียนในช่วงปีการศึกษาที่ผ่านมา ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเหล่านั้นยังได้แสดงความมุ่งมั่นที่จะเปิดสอนในโรงเรียน

4. การกำหนดนโยบายทางการศึกษาในพื้นที่ ควรส่งเสริมให้มีส่วนร่วมจากประชาชนมากขึ้น รวมทั้งการปรับระบบบริหารให้มีเอกภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการศึกษา เอกชน ทั้ง 3 ประเด็น เป็นแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอยู่แล้ว แต่มีข้อจำกัดที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมิได้เปิดช่องให้สามารถกำหนดผู้แทนในคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือคณะกรรมการ สถานศึกษาที่มาจากกลุ่มใดโดยเฉพาะ จึงทำให้สัดส่วนผู้ทรงคุณวุฒิไม่หลากหลายครอบคลุมเท่าที่ควร ที่ผ่านมาจึงจำเป็นต้องแก้ไขด้วยการเชิญประชุมในการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ แต่อาจไม่ต่อเนื่องและส่งผลเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร จึงเป็นประเด็นที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วนต่อไป สำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารดูแลการศึกษาเอกชนซึ่งมีจำนวนมากกว่าสถานศึกษาของรัฐในพื้นที่นั้น ได้มีการแก้ไขด้วยการแต่งตั้งรอง

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและกลุ่มงานที่รับผิดชอบโดยตรง จึงควรมีการติดตามปัญหาที่แท้จริงเป็นเขตรายพื้นที่การศึกษาเพื่อหาทางแก้ไขให้ตรงประเด็น หากจำเป็นที่ต้องแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด ควรพิจารณาถึงเครือข่ายที่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ด้วยสำหรับการปรับระบบบริหารในพื้นที่เพื่อให้เกิดเอกภาพนั้น ในการบริหารงานการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2548 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับบทบาทของสำนักตรวจราชการเขตการศึกษา 12 ให้เป็นสำนักงานการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้การดูแลของผู้ตรวจราชการกระทรวง ทำหน้าที่ประสานนโยบาย เร่งรัด ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการประสานงานกับองค์กรหลักในกระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการ กอ.สสส.จชต. ในอดีต และ สอ.บต. ในปัจจุบัน แต่การบริหารงานยังอยู่ในความดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 6 แห่ง ซึ่งได้ขยายเป็น 9 แห่ง ในปัจจุบัน เพื่อประสานใกล้ชิดกับท่านผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และกองกำลังในการดูแล ส่งเสริมสนับสนุน การปฏิบัติงานของครูอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ ข้อเสนอใด ๆ ที่เกี่ยวกับโครงสร้างของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงไม่ควรมุ่งเน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่ง เช่น รวมศูนย์ไว้ที่เดียว หรือกระจายไปจนถึงสถาบันศึกษาอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงการสร้างเครือข่ายในการประสานระหว่างหน่วยงานนักศึกษา ฝ่ายทหาร ฝ่ายปกครอง และประชาคมในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการเสริมความเข้มแข็ง ความคล่องตัวให้แก่หน่วยปฏิบัติที่จะเข้าถึงปัญหาและติดตามดูแลอย่างทั่วถึง (กระทรวงศึกษาธิการ , 2550 , 1-5)

ปัญหาหลักอยู่ที่ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและความไม่ฉับไวในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติเมื่อนโยบายปรับเปลี่ยนไม่แน่นอน ผู้ปฏิบัติโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาย่อมเกิดความลังเล ไม่กล้าริเริ่ม เพราะไม่แน่ใจว่าจะได้รับการสนับสนุนให้สานต่องานที่ต้องใช้เวลาที่ต่อเนื่องยาวนานกว่าจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติได้จริง การทบทวนปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันพบว่า การสร้างความรุนแรงในพื้นที่แม้จะเกิดจากความขัดแย้งที่มีเหตุมาจาก ปัญหาทางสังคม วัฒนธรรมที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งที่อาจมีลักษณะโครงสร้างที่คล้ายปัญหาในพื้นที่ชนบทไทยภูมิภาคต่าง ๆ กล่าวถึงปัญหาด้านความยากจน การต่อสู้แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ จากอำนาจเศรษฐกิจภายนอก ปัญหาความอ่อนแอหลังของคุณภาพ การศึกษา ความไม่เป็นธรรม และความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในภาคใต้ถูกทำให้ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว มีความเข้มข้นถึงขั้นวิกฤต เพราะปัจจัยที่สำคัญคือ ความแตกต่างทางศาสนาชาติพันธุ์ ภาษา และความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ อันถูกใช้เป็นข้ออ้างแห่งความรุนแรงได้ง่าย ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาในระดับโครงสร้าง และการต่อสู้กับความรุนแรงของวัฒนธรรมท้องถิ่น คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) มีส่วนในการศึกษาปัญหาพื้นฐาน ซึ่งในแง่นี้พบว่าคณะกรรมการ

ดังกล่าว ได้เสนอถึงแนวทางการสร้างอนาคตที่ผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้ทั้งในระดับสังคมท้องถิ่นและสังคมระดับประเทศ

แนวทางหนึ่งของทางออกปัญหาท้องถิ่นภาคใต้ คือ การใช้ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษาจึงควรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน โดยเฉพาะการศึกษาที่ประชาชนมีส่วนร่วมคุณค่าของการศึกษาท้องถิ่นไม่บันทึกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การศึกษาแนวทางเช่นนี้จึงเป็นทางออกประการหนึ่งในการแก้ปัญหา ทางสังคม วัฒนธรรม ในชายแดนภาคใต้ และภายใต้แนวทางการอาศัยระบบการศึกษาพหุวัฒนธรรมดังกล่าว รัฐพยายามพัฒนาการศึกษาชายแดนตอบสนองสภาพสังคม หลากหลายวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน แนวโน้มการศึกษาท้องถิ่นเอื้อต่อการเรียนรู้ในรูปแบบหลากหลายยิ่งขึ้น

ในการวิจัยตอนนี้จะขอเสนอการวิเคราะห์ นโยบายการศึกษาชายแดนภาคใต้ปัจจุบัน ด้านกระบวนการพัฒนากายใต้ นโยบายการปฏิรูปการศึกษาเฉพาะพื้นที่ภาคใต้สะท้อนให้เห็นกรอบการกำหนดนโยบายและทางออกของการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้ภาวะการณ์ปัจจุบัน

3.4 นโยบายในกรอบคิดการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษา

ในสังคมชายแดนภาคใต้ 2540 - 2550

นโยบายกรอบคิดการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเอื้อต่อสังคมพหุวัฒนธรรม ปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาเพื่อจัดการศึกษาสอดคล้องกับวัฒนธรรมวิถีชีวิตคนท้องถิ่นและการศึกษาที่เป็นนโยบายสร้างสมานฉันท์ ดังจะพบว่ากระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทในการวางเป้าหมายการศึกษาในปัจจุบัน ในนโยบายการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยหน่วยงานการศึกษาพื้นที่ชายแดนภาคใต้ และกระทรวงศึกษาธิการ ในระยะ พ.ศ. 2548-2550 พอประมวลได้คือ

3.4.1 สถานการณ์ในท้องถิ่นและนโยบายการจัดการศึกษา

จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ 19.9 และอื่น ๆ ร้อยละ 0.1 ด้านการศึกษา ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีสถานศึกษาจำนวน 1,202 แห่ง นักเรียน นักศึกษากว่า 500,000 คน หรือร้อยละ 66 ของประชากรวัยเรียน จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาแม้จะประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการ และความมั่นคงของท้องถิ่นได้เท่าที่ควร ยังเกิดปัญหาในภาคส่วนทั้งการศึกษาสามัญ วิชาชีพและศาสนา เด็กและเยาวชนบางส่วนยังขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ ประชาชนยังขาดความรู้ในการพัฒนาอาชีพ มีปัญหาใน

การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ ยังขาดการบูรณาการระหว่างการศึกษา อาชีพ กับศาสนาที่เป็นวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ยังมีการสอนศาสนาในทางที่ผิดและใช้เป็น เครื่องมือของกลุ่มทำลายความมั่นคงของประเทศ เหล่านี้เป็นต้น และที่สำคัญเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่ สงบอย่างต่อเนื่อง ครู บุคลากร และนักเรียนเกิดความหวาดกลัวและขาดขวัญกำลังใจอย่างยิ่ง ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาทางการศึกษาและบำรุงขวัญครู ผู้เรียนและประชาชน จึงจำเป็นต้อง ยิงที่จะต้องเร่งปฏิรูปการศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป

นโยบายของรัฐในการพัฒนาท้องถิ่นชายแดนภาคใต้ปัจจุบันรัฐมุ่งหวังให้ประชาชนในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาสามัญ วิชาชีพและศาสนา มีเศรษฐกิจ มีความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สิน มีสมานฉันท์ สังคมสันติสุข โดยในด้านเป้าหมายการศึกษานั้นรัฐมีนโยบายให้ ประชาชนได้รับบริการการศึกษาอย่างทั่วถึงตลอดชีวิต ได้เรียนรู้วิชาภาษาไทย ประวัติศาสตร์ และวิชาสามัญอย่างครบถ้วน ได้เรียนรู้วิชาชีพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเรียนรู้ศาสนาที่ ถูกต้อง ประชาชนต้องมี คุณภาพชีวิตที่ดี มีงานทำ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป็นศาสนิกที่ดี มี สมานฉันท์ ก่อให้เกิดสังคมสันติสุข ทั้งนี้สิ่งที่บ่งบอกถึงการพัฒนาตามนโยบายคือ เด็กและ เยาวชนในวัยเรียนได้รับการศึกษาภาคบังคับทุกคน ประชาชนในวัยแรงงาน ร้อยละ 50 ได้รับการ ศึกษาระดับมัธยมศึกษา และ ประชาชนวัยสูงอายุทุกคนได้รับการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งด้าน สมัญ วิชาชีพและศาสนา

ในด้านการพัฒนาคุณภาพเยาวชนต้องมีความรู้ครบถ้วน ทั้งวิชาภาษาไทย ประวัติศาสตร์ และวิชาสามัญ มีความรู้และความเข้าใจทางศาสนาที่ถูกต้อง และมีทักษะทางอาชีพ ประชาชนใน วัยแรงงาน สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยในชีวิตประจำวัน เป็นศาสนิกชนที่ดี มีทักษะทางอาชีพ มีงานทำและมีสมานฉันท์ และประชาชนวัยสูงอายุทุกคน สามารถเลือกเรียนได้ตามอัธยาศัยและ ตามความต้องการทั้งด้านสามัญ วิชาชีพและศาสนา การจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นที่สอดคล้องกับ วัฒนธรรมชายแดนภาคใต้ปัจจุบันรัฐคำนึงถึงประเด็นสำคัญคือ

(1) จัดการศึกษาโดยใช้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง มุ่งให้ทุกคนในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพทั้ง วิชาสามัญ วิชาชีพ และศาสนา มีความรู้ ความสามารถ และสามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารกันได้อย่างถูกต้องชัดเจนมีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ เพิ่มรายได้ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมบนพื้นฐานของศาสนาที่ ถูกต้อง โดยสำรวจข้อมูลและความต้องการทางการศึกษาของประชาชนเป็นรายบุคคล และจัด แผนงาน โครงการรองรับ

(2) จัดการศึกษาโดยใช้ตำบลเป็นพื้นที่เป้าหมาย มุ่งให้เกิดการบูรณาการการปฏิบัติงาน ร่วมกันในตำบลทั้งหน่วยงานและบุคคลของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ประชาชนทุกภาคส่วน โดยสำรวจทรัพยากรทางการศึกษา จัดทำแผนการศึกษาบูรณาการการ ศาสนาวัฒนธรรมและยกระดับตำบล และจัดให้มีการพัฒนาการศึกษาประสานงานการศึกษาระดับ

ตำบลที่เชื่อมโยงทุกมิติ โดยมีสถาบันอุดมศึกษา วิทยาลัยชุมชน และสถาบันอาชีวศึกษา เป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ

(3) ส่งเสริมการศึกษาให้มีการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย มุ่งส่งเสริมสถาบันและหน่วยงานการศึกษาให้มีศักยภาพในการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและศาสนา ทั้งด้านหลักสูตร สื่อ ครู การเรียนการสอนและติดตามการประเมินผล การออกแบบการเรียนรู้และหลักสูตรใหม่ที่เชื่อมโยงและถ่ายโอนกันได้ทั้งใน นอกระบบและตามอัธยาศัย รวมทั้งการทำงาน การจัดทำจุดการเรียนรู้สำเร็จรูป รวมทั้งให้มีการเทียบโอนกันได้ระหว่างการศึกษารูปแบบเดียวกันและต่างรูปแบบ ทั้งในศาสนา สถาบันศึกษาปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และธรรมศึกษาเข้ากับหลักสูตร การศึกษาพื้นฐาน การเทียบโอนประสบการณ์การฝึกอบรมและอาชีวศึกษาและอาชีวศึกษา การเทียบโอนผู้ไม่จบปริญญาตรีกับหลักสูตรวิชาอุดมศึกษา จัดและส่งเสริมการเรียนภาษาไทย มลาญกลางและจีน รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการอิสลามศึกษาและศาสนา (สภาอุลามาฮะฮ์) เพื่อเป็นที่ปรึกษาและรับรองมาตรฐานด้านอิสลามศึกษา .

(4) การใช้ทรัพยากรร่วมกันขององค์กร โดยให้ใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่หลากหลายทั้งด้านบุคลากร อาคารสถานศึกษา วัสดุครุภัณฑ์และงบประมาณร่วมกันทั้งของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถาบันอื่น ๆ ที่จัดการศึกษา รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายทรัพยากรทางการศึกษาในทุกมิติ

(5) จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม การสร้างสมานฉันท์เพื่อสันติสุข มุ่งให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขและยั่งยืน โดยสร้างความตระหนักและความเข้าใจในคุณค่าของความหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ติดต่อกัน ส่งเสริมให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกันทั้งระดับสถาบัน ครอบครัว และบุคคล ตลอดจนยกย่องและสร้างแรงจูงใจแก่ตำบลที่มีบุคลากรเป็นแบบอย่างการเรียนรู้สู่ความสมานฉันท์ การรับโอนทหาร ตำรวจเป็นครูและผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งจัดการวางแผนสร้างเสริมสันติสุขให้ความรู้และปลูกฝัง / สร้างเจตคติที่ถูกต้องในสถานศึกษา

(6) ด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยให้สถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชนเป็นเจ้าภาพการวิจัยและพัฒนา เพื่อยกระดับความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการปัญหาของตนเอง รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการวิจัยร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศอย่างยั่งยืน

(7) ด้าน การปรับระบบบริหาร มุ่งสร้างกลไกการบริหารการศึกษาในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม โดยปรับสำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12 เป็นศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรับองค์กร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ สร้างเครือข่ายการทำงานในการบริหารการจัดการศึกษาให้เกิดการเชื่อมโยงช่วยเหลือเกื้อกูลและสัมพันธ์กัน

(8) ด้าน การสร้างขวัญและกำลังใจ มุ่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนทุกคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประสบเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ ทุพลดภาพ หรือเสียชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุขโดยจัดให้มีศูนย์บำรุงขวัญเพื่อเยี่ยมเยียนให้ความช่วยเหลือ และแก้ปัญหาอย่างทันเหตุการณ์ จัดให้มีสวัสดิการเป็นพิเศษเร่งรัดระบบสื่อสาร จัดให้มีศูนย์ป้องกันและรักษาสวัสดิการและทรัพย์สิน จัดฝึกอบรมการป้องกันตนเอง การซ่อมแซมปรับปรุงบ้านพักครูและบุคลากร รวมทั้งจัดระบบเยียวยาและฟื้นฟูจิตใจอย่างต่อเนื่อง ตามนโยบายดังกล่าวรัฐได้ใช้งบประมาณรวมปี 2548-2551 จำนวน 1,714.56 ล้านบาท ในการพัฒนานโยบายดังกล่าว

ผลดีที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาท้องถิ่นปัจจุบันคือเยาวชนได้เรียนรู้แบบบูรณาการศึกษาวិชาการลักษณะพหุวัฒนธรรม มีความรู้ทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศต่างๆตามหลักสูตร ประวัติศาสตร์ วิชาสามัญ วิชาชีพและศาสนา มีเศรษฐกิจดี มีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้น ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนจะหมดไป ขวัญกำลังใจของครู บุคลากรและผู้เรียนจะมีมากขึ้น เกิดการผิงกำลังใจอย่างสมานฉันท์ ส่งผลให้เกิดสันติสุขในดินแดนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างยั่งยืน

และนโยบายเร่งด่วนในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นปัจจุบันเท่าที่พบคือ

1. จัดให้มีศูนย์บำรุงขวัญเพื่อเยี่ยมเยียนและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีผลกระทบจากเหตุก่อความไม่สงบอย่างทันเหตุการณ์ ที่สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่ง
2. มาตรการจัดระบบรักษาความปลอดภัย โดยจัดหาอาวุธและเสื้อเกราะกันกระสุนป้องกันตัว แจกจ่ายให้ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยงอันตราย และประสานการดำเนินงานกับฝ่ายรักษาความมั่นคงและความปลอดภัย เพื่อป้องกันการทำร้ายครูและบุคลากรในพื้นที่เสี่ยงอย่างใกล้ชิด
3. จัดให้มีสวัสดิการเป็นกรณีพิเศษในหลายรูปแบบเพื่อช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา
4. จัดให้มีการซ่อมแซมและปรับปรุงบ้านพักครู และบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงทุกแห่ง
5. รับโอนข้าราชการทหาร ตำรวจ ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาและหรือมีประสบการณ์การเป็นครู เข้ามาเป็นครูและบริหารสถานศึกษาทุกระดับ
6. ให้มีการจัดทำแผนการศึกษาที่บูรณาการศาสนา วัฒนธรรม และกีฬาในระดับตำบลที่

สอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง

7. ให้มีการปรับระบบบริหารและการจัดการศึกษา ของสำนักงานตรวจราชการประจำ เขตตรวจราชการที่ 12 เป็นศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (เขตตรวจราชการที่ 12) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามยุทธศาสตร์เพื่อรับรองการดำเนินงาน ให้แล้วเสร็จในปีงบประมาณ 2548

8. เพื่อให้เกิดเอกภาพ ความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และความคล่องตัวในการปฏิบัติ ราชการที่สอดคล้องกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีลักษณะพิเศษ ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการสภาการศึกษา และเลขาธิการคณะกรรมการอุดมศึกษา มอบอำนาจในการสั่งการ การ อนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการ ทั้งด้านการบริหารงานบุคคลและงบประมาณ ในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไปยังผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ (เขตตรวจราชการที่ 12) ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 45 (7)

กระบวนการพัฒนาการศึกษาตามนโยบายพหุวัฒนธรรมศึกษาและการจัดการศึกษาให้ สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่นชายแดนภาคใต้

กระบวนการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มี สถานศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา 1,202 แห่ง นักเรียน นักศึกษากว่า 500,000 คน หรือ ร้อยละ 66 ของประชากรในวัยเรียน นอกจากนี้ ยังมีสถาบันทางศาสนาและหน่วยงานที่ จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนกระจายอยู่ทุกพื้นที่ ประมาณว่ามีประชาชนที่ได้รับการศึกษานอก โรงเรียนปีละกว่า 400,000 คน แม้ว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงทั้งทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนมีความพยายามที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีปัญหาพื้นฐานอีกหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องโอกาสและคุณภาพของประชากรที่ยังไม่ ได้ รับการแก้ไขอย่างจริงจังจึงส่งผลให้เกิดปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคม-การเมืองและความมั่นคง ที่ทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบันและด้านประชากรในพื้นที่ซึ่งนิยมแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย แต่การ คุมกำเนิดยังไม่แพร่หลาย จึงมีจำนวนบุตรต่อครอบครัวโดยเฉลี่ยถึง 5 คน และมีอัตราการเกิดสูง ถึงร้อยละ 1.23 สูงกว่าอัตราเกิดโดยเฉลี่ยของประเทศที่ 0.90 ทั้งยังมีสถิติการหย่าร้างสูง ส่งผล ให้เด็กกำพร้า หรือเด็กที่ต้องอยู่แยกกับครอบครัว ขาดผู้ดูแลอุปการะเป็นจำนวนมากแม้จะมีการ ขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวางและเยาวชนส่วนใหญ่ได้เรียนในระดับประถมศึกษา แต่ มักไม่มีโอกาสเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา หรือได้เรียนต่อเฉพาะในสถาบันทางศาสนา เยาวชน ในวัยเรียนกว่า 200,000 คน อยู่นอกระบบโรงเรียน และประชากรในวัยแรงงานกว่าร้อยละ 45 มี การศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ทำให้ขาดความรู้ในการพัฒนาอาชีพและเป็นฐาน ของการเพิ่มรายได้ต่อไป

ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ที่ได้รับการประเมินว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในส่วนอื่นของประเทศ ทั้งนี้ด้วยสาเหตุหลายประการ นักเรียนที่มาจากครอบครัวไทยมุสลิมจำนวนไม่น้อยยังขาดโอกาสที่จะได้รับการเตรียมพร้อมก่อนที่จะเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ทำให้เสียเปรียบโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านภาษา ความยากจนและความจำเป็นที่ต้องย้ายถิ่นเพื่อหางานทำกับครอบครัว ทำให้มีอัตราขาดเรียนสูงนักเรียนมีภาวะหนักที่จะต้องเรียนสายสามัญ และเรียนทางศาสนาคู่ขนานและแยกส่วนจากกันตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งยังได้รับผลกระทบจากความไม่สงบที่ทำให้ต้องปิดเรียนเป็นระยะ ๆ และครูจำนวนไม่น้อยขอย้ายจากพื้นที่ เยาวชนที่สำเร็จการศึกษาหากไม่ได้เรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปจะขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในการประกอบอาชีพ หรือเผชิญความเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน ส่งผลให้อยู่ในภาวะว่างงาน หรือไม่มีอาชีพที่มั่นคง ทั้งยังอาจตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงได้โดยง่าย นอกจากนี้ ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่จำนวนมาก แต่กระจุกกระจายอยู่ตามท้องที่ต่าง ๆ ตามสังกัดทั้งของรัฐ เอกชน องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันศาสนาโดยไม่มีมีการกำหนดมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ยังคงขาดการบูรณาการและใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างมีเอกภาพ ทำให้บางแห่งมีความขาดแคลน ชำรุดทรุดโทรม บางแห่งมีมากเกินความต้องการ ทั้งด้านครู บุคลากร อาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์ ยิ่งไปกว่านั้น การจัดการศึกษาซึ่งเคยเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสมานฉันท์ระหว่าง เยาวชนที่มาจากพื้นที่ต่างกันกำลังแยกออกเป็น 2 ระบบอย่างชัดเจน เด็กไทยพุทธจะไปเรียนในโรงเรียนรัฐบาล ในขณะที่เด็กไทยมุสลิมจะนิยมไปเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว หรือสถาบันศึกษาปอเนาะ ทั้งยังมีแนวโน้มที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะขยายลงไปถึงระดับปฐมวัยและประถมศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนครอบครัวที่มีพื้นฐานต่างกันขาดโอกาสที่จะปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขาดโอกาสที่จะสร้างความสัมพันธ์เป็นเพื่อนฝูงกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการแบ่งแยกทางความคิด ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สภาพการณ์ดังกล่าวเหล่านี้ ได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญของการก่อการร้าย เยาวชนที่ยากจน ว่างงาน ขาดความเข้าใจทางศาสนาที่ถูกต้องจึงต้องตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มที่แอบอ้างเบี่ยงเบนคำสอนทางศาสนา หรือใช้เงินจ้าง ประกอบกับการแก้ไขปัญหของพื้นที่ที่ยังขาดความเข้าใจถึงรากเหง้าของปัญหาที่แท้จริง แม้จะทุ่มเททรัพยากรเพื่อพัฒนาพื้นที่ แต่ไม่สามารถคลี่คลายปัญหาให้เบาลง จึงจำเป็นต้องเร่งทบทวนและกำหนดกลยุทธ์ศาสตร์ในการแก้ไขและพัฒนาการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ที่จะนำไปสู่สันติสุขที่ยั่งยืนต่อไป

ผลการดำเนินการจัดการศึกษาปัจจุบันการพัฒนาการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เหมาะสมกับสภาพในพื้นที่ จำเป็นต้องมีการสร้างโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมความสมานฉันท์ พบว่าปัจจุบันสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขต 2 หรือสำนักงานผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12 เป็นหน่วยงานหลักในการวิจัย พัฒนา และส่งเสริม

สนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการดำเนินงานช่วงพ.ศ.2510-2550เช่น

- การขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวางและครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมทั้งการดูแลเด็กพิการ และเด็กด้อยโอกาส โดยใช้งบประมาณปีละกว่า 120 ล้านบาท ส่งผลให้เด็กและเยาวชนได้เรียนการศึกษาภาคบังคับ และสามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้เป็นอย่างดีระดับหนึ่ง

- ประชากรในวัยแรงงานได้รับการส่งเสริมให้รู้หนังสือและได้รับการศึกษานอกโรงเรียนอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องมากกว่า 40 ปี จนส่วนใหญ่สามารถเข้าใจและสื่อสารภาษาไทยในระดับอ่านออกเขียนได้มากขึ้นตามลำดับ

- มีการส่งเสริมการเรียนศาสนาควบคู่กับสายสามัญอย่างจริงจัง ด้วยการส่งเสริมให้สถาบันศึกษาปอเนาะพัฒนาไปเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม รวมทั้งส่งเสริมให้จัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาเพื่อใช้ในโรงเรียนของรัฐและเอกชน

เนื่องจากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะปัญหาการก่อความไม่สงบในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา รัฐได้เพิ่มมาตรการพิเศษที่จะเร่งรัดแก้ไขโดย

1.พัฒนาคุณภาพการศึกษาและสถานศึกษา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสถานศึกษาปัจจุบันพบว่ามีนโยบาย คือ

- แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู ด้วยการเพิ่มอัตราครู และวิทยากรสอนศาสนาเป็นพิเศษ โดยเน้นการจ้างคนในท้องถิ่น ที่คัดเลือกจากครูอัตราจ้าง เพิ่มครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 104 คน และพนักงานในสถานศึกษา

- ปรับปรุงสถานศึกษาทั้งสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 925 โรง ทั้งด้านอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้ง เร่งรัดซ่อมแซมโรงเรียนที่ถูกถล่มพัง

- ขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ด้วยการจัดตั้งและพัฒนาวิทยาลัยชุมชนจังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี วิทยาลัยประมงปัตตานี และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ รวมทั้ง ยกฐานะวิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ

- เชื่อมโยงการศึกษาสู่การมีงานทำ ด้วยการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ด้านเทคโนโลยียางและโพลีเมอร์ รวมทั้งการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล

- ดูแลเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการที่ตกหล่น ด้วยการจัดสรรทุนการศึกษาการขยายศูนย์การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการจัดโครงการบริการทางการศึกษาสำรวจเด็กพิการถึงประตูบ้าน